

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Veronika Mrkosová, Dis.

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ZPRACOVÁNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ PŘI PLNĚNÍ ÚKOLŮ PČR

Autor práce: Veronika Mrkosová, Dis.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Ladislav Adámek

Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 11/1998 Sb., v platném znění.

.....

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce JUDr. Ladislavovi Adámkovi za vedení, metodickou, odbornou, konzultační pomoc, vstřícný přístup a čas, který věnoval mé práci.

Děkuji Andreji Sklenářové; RNDr. Kamile Bendové, CsC. a Vítovi Zvánovcovi z Úřadu pro ochranu osobních údajů za velmi vstřícný přístup při poskytování a zpřístupnění potřebných studijních materiálů.

Děkuji Mgr. Michaele Hýbnerové, Ph.D., za konzultační pomoc, cenné připomínky k problematice a poskytnutí kazuistiky obsažené v práci.

Dále chci poděkovat pracovníkům Kriminalistického ústavu PČR Praha za dodání podkladů k této práci.

V neposlední řadě bych ráda poděkovala manželovi Tomášovi za morální podporu a významnou pomoc, kterou mi poskytl v období zpracování mé bakalářské práce.

ABSTRAKT

MRKOSOVÁ, V. *Zpracování osobních údajů při plnění úkolů PČR: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2011. 88 s. Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Ladislav Adámek.

Klíčová slova:

osobní údaj, citlivý údaj, zpracování osobních údajů, informační systémy PČR, národní databáze DNA, DNA

Práce pojednává o významu problematiky zpracovávání a ochrany osobních údajů a to zejména ve vztahu k činnosti Policie ČR. Práce je obohacena o nástin vývoje policejních evidencí a o uvedení přehledu právních předpisů a nejdůležitějších interních norem Policie ČR, které problematiku zpracování osobních údajů upravují. Práce také pojednává o zpracování osobních údajů v rámci Policie České republiky, přičemž rozebírá na jedné straně význam osobních údajů pro plnění úkolů Policie České republiky (uvedené ilustruje na zpracování osobních údajů v Národní databázi DNA), na druhé straně se pak zabývá kontrolními mechanismy, jež mají zajistit ochranu zpracovávaných osobních údajů a ve svém důsledku i zasahování do soukromí pouze v míře nezbytné. Hlavním cílem práce je vytvoření základního a uceleného přehledu vybraných institutů pro zvýšení právního vědomí zaměstnanců a příslušníků Policie České republiky, ale i odborné veřejnosti.

ABSTRACT

MRKOSOVÁ, V. Personal data processing in carrying out duties of the Police of the Czech republic: *Bachelor thesis*. České Budějovice: The collage of European and Regional Studies, o.p.s., 2011. 88 p. Supervisor : JUDr. Ladislav Adámek.

Key words:

personal data, susceptible data, personal data processing, information systems' Police of the Czech Republic, national DNA database, DNA

The Bachelor's Thesis deals with an issue of personal data protection and its history, particularly related to The Police of the Czech Republic. It is enriched by development of police registers and it gives a summary of legal regulations and most important internal acts amending them. The work also deals with processing and personal data protection within The Police of the Czech Republic and it broods over the meaning of personal data protection for task performance of The Police of the Czech Republic (mentioned above is illustrated with processing personal data in national database of DNA); on the other hand, it also focuses on monitoring mechanisms, which provide personal data protection and subsequently eliminate privacy infringement to a necessary extent. The principal aim of the thesis is to form a basic and comprehensive summary of chosen institutes to increase legal awareness of both employees and members of The Police of the Czech Republic, and professionals.

OBSAH

Úvod	8
1 Cíle a metodika bakalářské práce	10
2 Vymezení základních pojmů	12
3 Vývoj legislativy k ochraně osobních údajů v rámci Evropy a České republiky až do současnosti	17
3.1. Mezinárodní právní úprava	17
3.1.1 Legislativní přístup EU k problematice využití DNA členskými státy	20
3.2. Vnitrostátní zákonná úprava	21
3.2.1 Právní úprava ČR upravující naplňování a provoz ND DNA	24
3.3. Interní akty řízení Policie ČR	25
3.3.1 Interní akty řízení Policie ČR vztahující se k problematice informačních systémů Policie ČR	26
3.3.2 Interní akty řízení Policie ČR vztahující se k problematice DNA	27
4 Policejní databáze	29
4.1. Počátky policejních evidencí	30
5 Kontrolní mechanismy ochrany osobních údajů v Policii ČR	32
5.1. Výsledek obecné kontroly zaměřené na ochranu osobních údajů	33
5.1.1 Pochybení pracovníků při využívání osobních údajů z IS PČR	33
5.1.2 Sankce za pochybení	37
5.2 Navrhovaná opatření k zlepšení problematiky osobních údajů u PČR	37
6 Příklady neoprávněného nakládání s osobními údaji šetřené Inspekcí PČR	40
6.1. Porovnání starého a nového trestního zákona a dopad jeho změny na vyšetřování trestných činů neoprávněného nakládání s osobními údaji	40
6.2. Kazuistika Inspekce Policie ČR	43
6.3. Statistika Inspekce Policie ČR	45
6.4. Dílčí závěr	45
7 DNA	47
7.1 Historie objevení DNA	47

7.1.1 Objevení identifikace jedinců pomocí DNA a počátky jejího následného využití v kriminalistice	48
7.2 Využití genetické analýzy v kriminalistice	50
7.3 Národní databáze DNA	51
7.3.1 Historie zřizování národních databází DNA v EU	52
7.3.2 Národní databáze DNA České republiky	52
7.3.2.1 Obsah ND DNA České republiky	53
7.3.2.2 Doba uchování údajů v Národní databázi DNA	56
8 Oprávnění odebrání biologických vzorků Policí ČR za účelem naplňování Národní databáze DNA	59
8.1. Oprávnění podle zákona o Policii ČR	59
8.1.1 Odběr biologického materiálu proti vůli dotčené osoby podle zákona o Policii ČR	61
8.2. Oprávnění podle Trestního řádu	61
8.2.1 Odběr biologického materiálu proti vůli dotčené osoby podle trestního řádu	62
8.3 Nejnovější přístupy k problematice odběru biologického materiálu proti vůli dotčené osoby	63
9 Vedení národních databází DNA ve vybraných členských státech EU	66
9.1 Historie Národní databáze DNA Velké Británie	67
9.2 Dílčí závěr problematiky Národní databáze DNA	70
Závěr	72
Seznam použitých zdrojů	76
Seznam zkratk	86
Seznam obrázků a tabulek	88
Seznam příloh	89
Přílohy	

Úvod

Ochrana osobních údajů je jedním z významných práv příslušníků demokratické společnosti. Je jí Listinou základních práv a svobod zaručené právo na ochranu občana před neoprávněným zasahováním do jeho soukromého a osobního života a neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním osobních údajů. V naší republice je tato problematika relativně novým právním a společenským fenoménem. V současné společnosti je vlivem rozvoje informačních technologií toto právo stále více ohroženo a narušováno.

Osobní údaje, zájem různých lidí a institucí o osobní údaje a náš zájem nebo nezájem o jejich ochranu patří nepochybně k aktuálním tématům prvních let třetího tisíciletí ve veřejném životě obyvatel České republiky. Trendy v naší současné společnosti kladou stále větší důraz na datové informace v kybernetických systémech. Jednou z nesporných výhod současných počítačů je jejich neoddiskutovatelná schopnost sdružovat data a následně v nich vyhledávat. Toto je příčinou vzniku mnoha evidencí ve státní správě, ale i u soukromých subjektů nebo profesních organizací. Takto pořízená data jsou současnou společností hojně využívána, a aby nebyla i zneužívána, jsou i v této oblasti vymezeny určité legislativní nástroje na ochranu určité kategorie dat, které jsou obecně nazvány jako osobní údaje.

„Pro Policii České republiky (dále jen „Policie ČR“) je zpracování informací včetně osobních údajů jedním ze základních prostředků pro plnění jejích úkolů stanovených zákony. I policie však musí dodržovat základní zásadu, a sice zasahovat do soukromí jednotlivce pouze v míře nezbytně nutné. Současně musí zpracovávané osobní údaje chránit. K zajištění uvedeného jsou na úrovni obecně závazných předpisů, ale i mezinárodně právních dokumentů stanovena pravidla pro zpracování osobních údajů.“¹ Abstraktnost a složitost problematiky mají vliv na právní vědomí o ní, a proto se ve své práci pokusím o podrobnější přiblížení některých jejích institutů. Ambicí této práce je, aby se stala nejenom klíčem k bezpečné orientaci v množství vnitřních norem upravujících danou problematiku, ale také k pochopení smyslu ochrany osobních údajů.

Vzhledem k mému pracovnímu zařazení na Oddělení správy a kontroly osobních údajů na Krajském ředitelství policie hlavního města Prahy, jsem si zvolila právě tuto

¹ *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 4/2007.* Vydává Kancelář policejního prezidenta: Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2007. Kapitola 1, Informace k vydání závazného pokynu policejního prezidenta PP č. 55/2007, s. 1.

oblast jako téma své bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že se při své činnosti setkávám s různými názory policistů na danou problematiku, měla jsem možnost zjistit, že se někteří policisté při plnění služebních povinností obávají plně využívat dostupné informace z policejních evidencí. Lze předpokládat, že hlavním důvodem tohoto jednání jsou následné obavy z kontrol, kdy mají prokázat oprávněnost a nutnost jimi provedených dotazů do evidencí Policie ČR (dále PČR) a Ministerstva vnitra ČR (dále MV ČR). Příčinou tohoto stavu je zcela jednoznačně nedostatek informací o jedné z nejmladších problematik v rámci policie, a to nejen u nich, ale i u vedoucích pracovníků. Z tohoto důvodu a také z důvodu relativně stále vysokého počtu zjištěných porušení na tomto úseku, bych se ve své práci ráda zaměřila především na tuto oblast, a to takovým způsobem, aby se pro mé kolegy stala oblastí srozumitelnější a neměli z ní obavu, protože „vykonávat věc, které se obáváme, je první krok k úspěchu.“²

Závěrem chci upozornit, že vzhledem k obsáhlosti celé problematiky tato práce řeší pouze vybrané oblasti zpracování osobních údajů v rámci policie, tzn. je zaměřena na zpřístupňování údajů z evidencí a nejčastější pochybení v této oblasti a dále na zpracování citlivých údajů v Národní databázi DNA. Dále jsou v práci uvedeny příklady pochybení a trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji z praxe, ze kterých jednoznačně vyplývá, že je na tomto úseku stále co vylepšovat. Ani Policie ČR nemůže zákony stanovená pravidla ignorovat nebo dokonce porušovat a zasahovat do soukromí občanů více, než je nezbytně nutné pro plnění jejich zákonných úkolů. Rovněž není v zájmu společnosti, ani v zájmu jednotlivců, aby Policie ČR pracovala s nedostatkem informací nebo likvidovala své informace, které nutně potřebuje pro plnění svých úkolů. Tato práce je tedy i pokusem ukázat nutnost rovnováhy mezi těmito dvěma společenskými potřebami, ale i základními právy. A sice mezi za a) nezbytností zájmu společnosti na prevenci a stíhání trestných činů a na udržování veřejného pořádku a za b) zájmem práva jedince na respektování jeho soukromí.

Vždy je třeba mít na mysli, že: „Informace znamenají v moderní době moc a mít moc je jak známo vždy velkým pokušením. Chceme-li ovládat druhé nebo jim jenom uškodit, je nejlepší když o nich všechno víme.“³

² NEJEDLÁ, M. To to letí, už je tady osmiletí – pozvánka do Úřadu. *Informační bulletin* [online]. 2008, č. 1 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.uouu.cz/files/zpravodaj/bulletin_2008_01.pdf>.

³ NEJEDLÁ, M. Seminář při příležitosti Dne ochrany osobních údajů 2008. *Informační bulletin* [online]. 2008, č. 1 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.uouu.cz/files/zpravodaj/bulletin_2008_01.pdf>.

1 Cíle a metodika BP

Cílem této práce je vytvoření uceleného přehledu vybraných oblastí problematiky zpracování osobních údajů v rámci Policie ČR, pojmenování některých problémů včetně kazuistiky a návrhů jejich řešení s možností využití této práce jako pomůcky pro základní orientaci v této problematice.

Bakalářská práce vychází z analýzy současného stavu legislativy a dostupné literatury zabývající se problematikou zpracování a ochrany osobních údajů Policií ČR. Komparativní metodou jsou zde posouzeny i některé instituty současné a předchozí právní úpravy, výsledky této komparace jsou ještě doplněny o analýzu dopadů těchto změn v oblasti ochrany osobních údajů pro praxi. V bakalářské práci je provedena i komparace současného stavu monitorovaného v rámci kontrolní činnosti ve vztahu k žádoucímu stavu, ale i současné trendy a problémy při zpracování údajů v Národní databázi DNA. Na základě zjištěných výsledků, jsou navrženy možné způsoby řešení dílčích nedostatků.

Ve své práci jsem použila následující metody:

- **Sběr dat** - ve své práci jsem za využití metody **sběru dat** shromažďovala informace z odborné literatury, materiálů poskytnutých Úřadem pro ochranu osobních údajů, Kriminologickým ústavem Praha, Inspekcí Policie ČR, internetové sítě a dále prostřednictvím konzultace se svým vedoucím práce.
- „Metoda **komparace** (srovnávání) je nejjednodušší metoda, která umožňuje poznat, v čem se zkoumaný jev liší od jiných, nebo v čem se shoduje.“⁴

Ve své práci jsem provedla **komparaci** legislativy ochrany osobních údajů minulého a současného platného znění trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji.

- „Metoda **abstrakce** umožňuje proniknout do jevu a vyčlenit jeho podstatné vlastnosti.“⁵

Byla provedena **abstrakce** zákonem chráněných zájmů stanovených v zákoně o ochraně osobních údajů v souvislosti s činností Policie ČR.

⁴ PUDIL, J., MICHALKA, L. *Metodická příručka k tvorbě absolventské práce*. 1. vyd. Praha: VPŠ a SPŠ MV v Praze, 2009. Kapitola 4.2, Metody používané při tvorbě absolventské práce, s. 8.

⁵ PUDIL, J., MICHALKA, L. *Metodická příručka k tvorbě absolventské práce*. 1. vyd. Praha: VPŠ a SPŠ MV v Praze, 2009. Kapitola 4.2, Metody používané při tvorbě absolventské práce, s. 8.

- „**Syntéza** neboli skládání je obecné označení pro proces spojování dvou nebo více částí do jednoho celku. Co takovým postupem vzniklo, je syntetické.“⁶

V této práci byla provedena **syntéza** pojmů v normách i interních předpisech a z nich vyplývající oprávnění a povinnosti při nakládání a zpracování osobních údajů Policií ČR.

- „**Analýza** znamená rozbor, metodu zkoumání složitějších skutečností rozkladem na jednodušší. Používá se v mnoha vědách, ve filosofii i běžném životě, pokud chceme dospět k výsledkům na základě detailního poznání podrobností.“⁷

V této práci jsem použila metodu **analýza** jednotlivých legislativních norem včetně interních aktů řízení Policie ČR.

- „**Hodnocení** se provádí na základě všech dostupných hodnotných skutečností a informací, které jsou plně využitelné pro řešení situace či problému. Je to tedy souhrn nashromážděných dat.“⁸

Ve své práci jsem provedla metodou **hodnocení** souhrn nashromážděných dat na základě všech dostupných skutečností a informací k vyhodnocení možných rizik a ochraně zpracování osobních údajů při činnostech Policie ČR.

⁶ *Wikipedie : otevřená encyklopedie - Syntéza* [online]. 2007, poslední revize 20. 2. 2007 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Synt%C3%A9za>>.

⁷ *Wikipedie : otevřená encyklopedie - Analýza* [online]. 2005, poslední revize 2. 3. 2001 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/Analýza>>.

⁸ PUDIL, J., MICHALKA, L. *Metodická příručka k tvorbě absolventské práce*. 1. vyd. Praha: VPŠ a SPŠ MV v Praze, 2009. Kapitola 4.2, Metody používané při tvorbě absolventské práce, s. 8.

2 Vymezení základních pojmů

Pro pochopení právní úpravy problematiky ochrany osobních údajů je důležité objasnění některých základních pojmů, s nimiž tato problematika souvisí.

▪ Osobní údaj

Prvním z pojmů problematiky ochrany osobních údajů vyžadujícím logickou i právní interpretaci je pojem osobní údaj.⁹ Je definován v zákoně o ochraně osobních údajů poměrně stručně a jednoduše jako „jakýkoliv údaj týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů.“¹⁰

Zákonná definice se vůbec nezabývá tím, co to je „údaj“. Vychází z ustanovení článku 2 Úmluvy č. 108, podle níž osobní údaje znamenají každou informaci týkající se identifikované nebo identifikovatelné fyzické osoby.¹¹

„Za identifikovanou nebo identifikovatelnou, resp. určenou nebo určitelnou se osoba považuje, pokud ji lze přímo nebo nepřímo určit, zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků specifických pro její fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu. K naplnění pojmu základní identifikovatelnosti je třeba, aby osoba byla jednoznačně odlišitelná od všech dalších až do té míry, že je vyhledatelná. Musíme tedy být schopni ji na základě určitých znaků poznat a kontaktovat. Můžeme konstatovat, že základní identifikátory lze rozdělit na ty:

- které nám byly přiděleny pro obecnou identifikaci (jméno a příjmení)
- které nám byly vrozeny (otisk prstu, obličej)
- které nám byly přiděleny pro určitý účel (PIN, platební karty, adresa označující bydliště).“¹²

„Subjekt údajů nemusí být identifikován pouze jménem, příjmením, adresou a rodným číslem. Jakákoliv kombinace osobních údajů, která umožní odlišit od sebe jednotlivé fyzické osoby (subjekty údajů), je identifikací subjektu

⁹ MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vyd. Praha : ASPI a.s., 2008. 456 s. ISBN 978-80-7357-322-5.

¹⁰ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2003. Kapitola 1, Vymezení pojmů, s. 3. ISBN 80-7179-762-6.

¹¹ MAŠTALKA, J. *Osobní údaje právo a my*. 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2008. 212 s. ISBN 978-80-7400-033-1.

¹² MAŠTALKA, J. *Osobní údaje právo a my*. 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2008. Kapitola 4, Vymezení základních pojmů a předmětu úpravy, s. 13-16. ISBN 978-80-7400-033-1.

údajů¹³ (např. osobní evidenční číslo policisty – dále OEČ (osobní evidenční číslo), služební hodnost, funkce, pokud ta je jedinečná např. ministr určitého rezortu). Například, občan České republiky během svého pobytu v zahraničí byl pro své okolí identifikovatelný pouze na základě označení jako Čech, a to z důvodu, že nikdo jiný takové národnosti se v uvedeném prostředí nevyskytoval.¹⁴

Identifikace osoby může být někdy snadná, jindy složitější. V malé komunitě je možno určit osobu pouze na základě jména, příjmení a povolání (v obci kde je jednotřídní škola stačí k určení Petry Novákové uvést, že jde o učitelku), naproti tomu ve velkém souboru je nutno uvést navíc ještě další údaje (zejména data narození, rodné číslo, bydliště). Pokud tato složitost při identifikaci překročí určitou mez, stává se údaj tzv. depersonalizovaným a není tudíž chráněn jako údaj osobní. Dochází tak k případu, kdy **ke zjištění identity subjektu údajů je třeba nepřiměřené množství času, úsilí nebo materiálních prostředků.**¹⁵

Pro jednodušší výklad pojmu osobní údaj vydalo Oddělení správy a kontroly osobních údajů Policejního prezidia ČR (dále jen PP ČR) ve své Sbírce stanovisek, upozornění a metodických pokynů č. 3/2007 velmi přehlednou přílohu – viz. příloha č. 1.

▪ Citlivý údaj

„Zvláštní kategorii osobních údajů tvoří okruh tzv. citlivých (senzitivních) údajů.“¹⁶ Jejich zpracování je více než zpracování jiných osobních údajů citlivé, jelikož zasahují do sféry osobního a soukromého života subjektu údajů, a je tedy pro takovou kategorii třeba stanovit a používat zvláštní režimy možností jejich zpracování.¹⁷ Které osobní údaje jsou do této kategorie zahrnuty určuje zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v § 4, písm. b).

¹³ *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 3/2007.* 1 vyd. Praha: Kancelář policejního prezidenta – Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2007.

Kapitola 1, Osobním údajem není pouze jméno, příjmení a rodné číslo.

¹⁴ MAŠTALKA, J. *Osobní údaje právo a my.* 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2008. 212 s. ISBN 978-80-7400-033-1.

¹⁵ MATES, P. *Ochrana osobních údajů.* 1 vyd. Praha : Karolinum, 2002. 73 s. ISBN 80-246-0469-8.

¹⁶ MAŠTALKA, J. *Osobní údaje právo a my.* 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2008. Kapitola 4, Vymezení základních pojmů a předmětu úpravy, s. 23. ISBN 978-80-7400-033-1.

¹⁷ Česko, Zákon č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění (zákon o ochraně osobních údajů). In *Sbírka zákonů, Česká republika.* 2000, částka 32, s. 1521-1532. Dostupný také z WWW:<

http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=101%2F2000&number2=&name=&text=>

„Prohlašuje za ně údaje o:

- národnostním, rasovém nebo etnickém původu - je potřebné odlišit údaje o národnostním původu od údajů o státním občanství
- politických postojích
- členství v odborových organizacích
- náboženském nebo jiném (filosofickém) přesvědčení
- odsouzení za trestný čin - tedy nikoli o jednání, které by mohlo být kvalifikováno jako trestné nebo údaje o jiných sankcích, např. o uložení pokuty za přestupek
- zdravotním stavu
- pohlavním životě - zahrnuje i údaje o sexuální orientaci osoby
- **genetické nebo biometrické údaje. V uvedeném velmi širokém pojetí by biometrickým údajem nepochybně byl i rozměr nohy, a každý obuvník pracující na zakázku by tedy nakládal se senzitivními osobními údaji. Biometrický údaj má však z pohledu ochrany osobních údajů význam, pokud je natolik unikátní, aby osoby od sebe určitým způsobem odlišoval.**¹⁸ Tzn. například DNA (genetická informace - deoxyribonukleová kyselina¹⁹), otisky prstů, obraz duhovky, sítnice atd.

„I citlivý údaj se musí vztahovat k určité fyzické osobě a musí proto být spojen s dalšími nezbytnými identifikátory. Jako přínosnou můžeme proto hodnotit poslední novelizaci zákona o ochraně osobních údajů, která biometrický údaj za senzitivní považuje pouze v případě, kdy „**umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů**“, tedy aby s jeho pomocí došlo k jednoznačnému odlišení určité osoby od ostatních jedinců.“²⁰

▪ Zpracování osobních údajů

Při výkladu základních pojmů není možné opomenout pojem „zpracování“. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů tento pojem vymezuje v § 4 písm. e). Pouze osobním údajům, které jsou zpracovávány,

¹⁸ MAŠTALKA, J. *Osobní údaje právo a my*. 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2008. Kapitola 4, Vymezení základních pojmů a předmětu úpravy, s. 23-25. ISBN 978-80-7400-033-1.

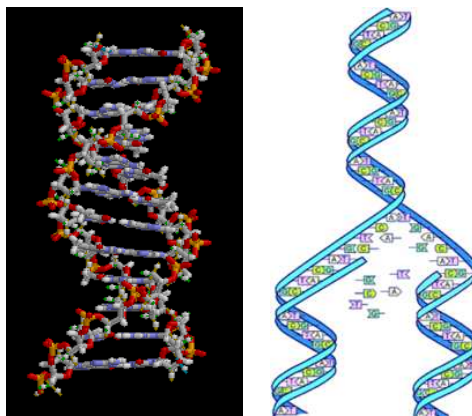
¹⁹ *Wikipedie : otevřená encyklopedie – DNA* [online]. 2005, poslední revize 16. 3. 2011 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/DNA>>.

²⁰ MAŠTALKA, J. *Osobní údaje právo a my*. 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2008. Kapitola 4, Vymezení základních pojmů a předmětu úpravy, s. 23-25. ISBN 978-80-7400-033-1.

poskytuje tento zákon ochranu. Za zpracování osobních údajů je nutno považovat jakékoliv systematické nakládání s osobními údaji, tedy jakoukoliv činnost, která je s osobními údaji vědomě (úmyslně) a systematicky (plánovitě) za předem stanoveným konkrétním účelem prováděna ve formě umožňující vyhledávání osobních údajů. Právě s ohledem na takovéto vymezení pojmu je vidět význam ochrany osobních údajů. Pokud nejsou osobní údaje „zpracovávány“, je nutno hledat ochranu před jejich zneužitím v jiných právních předpisech (např. v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník).

▪ DNA

„Pochází z anglického názvu deoxyribo-nucleic acid²¹ (čili **deoxyribonukleová kyselina**, zřídka i **DNK**) je nukleová kyselina, která je nositelkou genetické informace všech organismů s výjimkou některých nebuněčných, u nichž hraje tuto úlohu RNA (z anglického názvu „**rybonucleic acid**“). DNA je tedy pro život nezbytnou látkou, která ve své struktuře kóduje a buňkám zadává jejich program a tím předurčuje vývoj a vlastnosti celého organismu. Funkce - DNA uchovává ve své struktuře genetickou výbavu celého jedince). Význam DNA v praxi - DNA je v moderní kriminalistice využívána jako nástroj k určení totožnosti.“²²

Obr. 1 a 2: deoxyribonukleová kyselina²³

▪ Analýza DNA

„Proces analýzy vzorku metodami molekulární biologie a genetiky.“²⁴

²¹ KOČÁREK, E. *Molekulární biologie v medicíně*. 1. vyd. Brno : Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2007. 218 s. ISBN 978-80-7013-450-4.

²² *Wikipedie : otevřená encyklopedie – DNA* [online]. 2005, poslední revize 16. 3. 2011 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: < <http://cs.wikipedia.org/wiki/DNA> >.

²³ BENDO VÁ, K. *Prezentace - Kontrolní zkušenosti Úřadu při zpracovávání DNA v rámci policejních databází*. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů.

²⁴ VANĚK, D. *Návrh zákona o používání analýzy deoxyribonukleové kyseliny pro účely budoucí identifikace*. [online]. 1 vyd. Praha : Československá společnost pro forenzní genetiku [cit. 19. března 2011]. § 2. Vymezení některých pojmů. Dostupný z WWW:

- **Národní databáze DNA**

„Policejní expertizní informační systém nakládající s osobními údaji a s veškerým příslušenstvím nezbytným k provozování databáze profilů DNA“²⁵

- **Bukální (ústní) stěr**

„Neinvazivní a neintimní odběr srovnávacího vzorku zajištěný standardní odběrovou soupravou (sterilním tamponem) ze sliznice ústní dutiny, která je zdrojem genetického materiálu, tj. DNA z jader uvolněných epiteliálních buněk.“²⁶

- **Profil DNA**

„Výsledek genetické identifikační analýzy, který vysokou pravděpodobností identifikuje lidského jedince (osobu), jedná se o stanovené varianty (alely) u vybraného souboru několika genetických polymorfizmů“²⁷. Je zobrazován ve formě alfanumerického kódu nebo grafického výstupu.

- **Srovnávací vzorek**

„Biologický materiál lidského původu získaný pro konkrétní osoby za účelem srovnání jejího profilu DNA s profily DNA ze stop uložených v Národní databázi DNA.“²⁸

- **Eliminační osoba**

Osoba, která má jakoukoliv souvislost s prověřovaným trestným činem nebo mimořádnou událostí nebo s osobami, které jsou podezřelí z jeho spáchání.

<http://dnalegislativa.cz/storage/DV_navrh.pdf>.

²⁵ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA*. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2002. Čl. 2, Výklad některých pojmů, s. 2.

²⁶ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA*. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2002. Čl. 2, Výklad některých pojmů, s. 2.

²⁷ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA*. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2002. Čl. 2, Výklad některých pojmů, s. 2.

²⁸ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA*. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2002. Čl. 2, Výklad některých pojmů, s. 2.

3 Vývoj legislativy k ochraně osobních údajů v rámci Evropy a ČR až do současnosti

Historie právní úpravy ochrany osobních údajů není příliš dlouhá. V první polovině 20. století nikdo nepovažoval za nutné přijmout speciální veřejnoprávní předpisy, které by zakotvily speciální režim jejich ochrany.²⁹ Teprve až zkušenosti se zneužitím údajů během druhé světové války přiměly demokratické státy blíže se touto problematikou zabývat. Tyto důvody vedly demokratické státy západního světa k tomu, že od počátku 70. let začaly přijímat zvláštní zákony na ochranu osobních údajů. **Právo na soukromí bylo v České republice prvně zakotveno v Listině základních práv a svobod v roce 1991 přijetím této listiny, jako součásti ústavního pořádku ČR, a poměrně krátce následně na to i v zákoně č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech, pro jehož přijetí byla impulzem Úmluva Rady Evropy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat č. 108 (známá jako Úmluva č. 108).** Zákon č. 256/1992 Sb. měl tuto problematiku řešit, ale vzhledem k tomu, že nedošlo ke zřízení jím předpokládaného dozorového orgánu, nebyl jeho cíl naplněn. Situace se však podstatně změnila v okamžiku, kdy Česká republika začala plnit podmínky přistoupení k Evropské unii. „Nedostatečná ochrana osobních údajů byla totiž předmětem kritiky z její strany a v zájmu dosažení kompatibility bylo potřeba přijmout odpovídající právní úpravu.“³⁰

3.1 Mezinárodní právní úprava

Základní právní dokumenty, které se vztahují k problematice lidských práv a jejich ochraně je třeba hledat v mezinárodním právu. „Základní úroveň ochrany a práva na soukromí v moderních dějinách lidstva stanovila **Všeobecná deklarace lidských práv (dále jen Deklarace)**, vydaná Organizací spojených národů 10. prosince 1948. Tato deklarace je považována za jeden z nejvýznamnějších dokumentů všech dob.“³¹ Deklarace nepředstavuje závazný právní dokument a má tedy hodnotu pouhého

²⁹ MATES, P. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. vyd. Praha : Linde, 2006. 184 s. ISBN 80-7201-589-3.

³⁰ MATES, P. *Ochrana osobních údajů*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2002. Kapitola Soukromí a osobní údaje, s. 37 – 41. ISBN 80-246-0469-8.

³¹ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2003. Úvod k části B Komentář, Ochrana soukromí a ochrana dat, s. 23. ISBN 80-7179-762-6.

doporučení, přesto však její zásady byly právně stvrzeny v mnoha dalších mezinárodních dokumentech, v nichž soukromí člověka bylo vždy považováno za lidské právo.³²

„Pod silným vlivem Deklarace přijala Rada Evropy v roce 1950 v Římě **Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva)**. Úmluva byla prvním a stala se základním dokumentem Rady Evropy pro oblast ochrany lidských práv a svobod.“³³ Postupně byla doplňována dodatkovými protokoly. Prozatím poslední třináctý dodatkový protokol, který byl přijat v květnu 2002, obsahuje zrušení trestu smrti. „Česká a Slovenská Federativní republika podepsala Úmluvu a dodatkové protokoly dne 21. února 1991 v Madridu.“³⁴

Ohromný vývoj informačních a komunikačních technologií od 60. let minulého století, který umožnil nové způsoby shromažďování, zpracovávání a přenosy osobních dat, vytvářel nové a nové požadavky na vytvoření právních regulací.“³⁵ Studie, kterou si Parlamentní shromáždění rady Evropy v roce 1968 nechalo vypracovat, ukázala, že při rostoucím objemu osobních údajů přenášeny přes hranice státu a **při zvyšujícím se počtu vytváření nadnárodních databází** nestačí problémy s ochranou soukromí řešit pouze národními předpisy, ale bude nutné přijmout mezinárodní normy. Od roku 1970 začaly evropské státy přijímat právní předpisy chránící základní práva jednotlivců, mezi nimi i právo na soukromí včetně ochrany před nepřiměřeným shromažďováním a zpracováváním osobních dat.³⁶ **Úmluva č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů** je dokument, který přijala Rada Evropy 28. ledna 1981 a jejím předmětem je zaručit každé fyzické osobě úctu k jejím právům a základním svobodám, zejména k jejímu právu na soukromý život se zřetelem k automatizovanému zpracování osobních údajů. Úmluvu lze považovat za jeden z prvních dokumentů, který se v evropském prostoru zabýval problematikou ochrany osobních údajů a ve kterém došlo také k vymezení základních pojmů, stanovení

³² KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2003. 388 s. ISBN 80-7179-762-6.

³³ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2003. Úvod k části B Komentář, Ochrana soukromí a ochrana dat, s. 24. ISBN 80-7179-762-6.

³⁴ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2003. 388 s. ISBN 80-7179-762-6.

³⁵ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2003. Úvod k části B Komentář, Ochrana soukromí a ochrana dat, s. 24-25. ISBN 80-7179-762-6.

³⁶ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2003. 388 s. ISBN 80-7179-762-6.

základních zásad pro nakládání s osobními údaji a jejich předávání přes hranice. Součástí právního řádu České republiky se Úmluva č. 108 stala 1. listopadu 2001. Na ni pak v příštích letech navázal větší počet doporučení pro nakládání s osobními údaji v různých oblastech života např. při činnostech policie nebo v bankovním styku.³⁷

Základním dokumentem Evropské unie k ochraně osobních údajů je **Směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie č. 46 (95/46/ES) o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a s volným pohybem těchto údajů** z roku 1995. Jelikož se jedná o směrnici, musí se jí přizpůsobit právní úprava členských států a prakticky i zemí, které se ucházejí o členství v unii. Sama směrnice přímo uložila členským státům povinnost, aby ji začlenily do tří let do svých právních řádů. Proto byl v České republice **s účinností od června 2000 přijat zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a změně některých zákonů, který je základním právním předpisem v oblasti ochrany osobních informací**. Směrnice kromě základních povinností směřujících k ochraně soukromí při nakládání s osobními údaji stanovuje také požadavek na zřízení speciálního nezávislého kontrolního orgánu pro oblast ochrany osobních údajů, ke kterému bude každému umožněn přístup. Takovýmto dozorovým orgánem se v České republice **stal k 1. 6. 2000 Úřad pro ochranu osobních údajů**.³⁸

V této části nesmí chybět **pro zpracování osobních údajů při policejní činnosti nejdůležitější dokument, kterým je Doporučení č. R/87/15 Výboru ministrů členským státům o úpravě používání osobních údajů v policejním sektoru, které bylo schváleno v roce 1987**. Jsou v něm obsažena doporučení, vztahující se ke shromažďování, uchovávání, používání a předávání osobních údajů, které jsou předmětem automatizovaného zpracování k policejním účelům. Česká republika se zavázala tento dokument respektovat v plném rozsahu a tato doporučení byla také zapracována do tzv. „euronovely“ zákona o Policii ČR č. 60/2001 Sb. Tato novela upravila zejména získávání informací Policií ČR a způsob nakládání s osobními údaji při předcházení a odhalování trestné činnosti.³⁹

³⁷ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2003. 388 s. ISBN 80-7179-762-6.

³⁸ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2003. 388 s. ISBN 80-7179-762-6.

³⁹ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2003. 388 s. ISBN 80-7179-762-6.

3.1.1 Legislativní přístup EU k problematice využití DNA členskými státy

O zřizování národních databází DNA bylo na politické úrovni rozhodnuto v roce 1997 a toto rozhodnutí bylo zakotveno v **Rezoluci Rady Evropy č. 193/1997**. Rezoluce vyzývá členské státy k budování databáze DNA s ohledem na výsledky výzkumu pracovní skupiny Interpolu a následně genetické pracovní skupiny v rámci European Network of Forensic Science Institutes (ENFSI – síť evropských kriminalistických, resp. forenzních ústavů).

Vedle uvedené rezoluce byla ND DNA budována Policií ČR s ohledem na další normy Rady Evropy a Evropské unie upravující, jednak ochranu osobních údajů obecně, jednak v souvislosti s prováděním a využíváním analýz DNA a výměnou jejich výsledků. Jde zejména o:

- **Doporučení č. R (92) 1 ze dne 10. února 1992 Výboru ministrů členským státům o využívání analýzy DNA v rámci systému trestní justice**, ve kterém byly rozpracovány podmínky využití DNA ve forenzní praxi.⁴⁰ Podle tohoto doporučení (čl. 8) by vytvoření a provozování jakéhokoli registru DNA pro účely vyšetřování a stíhání trestných činů mělo být právně upraveno. Dále by měla být přijata opatření, zajišťující, že výsledky DNA budou zničeny, jakmile nebude potřeba je uchovávat pro účely, pro které byly použity, ale **mohou být uchovávány, jestliže byla osoba odsouzena pro závažné trestné činy ohrožující život, zdraví nebo bezpečnost osob**. V takovém případě musí být stanovena přesná doba uchování vnitrostátními právními předpisy.⁴¹

- **Usnesení Rady Evropské unie 2001/53/ES z 25. června 2001 o výměně výsledků analýz DNA (32001G0703(01))**. Toto usnesení stanoví, že DNA analýzu pro forenzní účely je možné vykonávat pouze z nekódujících úseků molekuly DNA, které neobsahují informace o specifických dědičných vlastnostech. Minimální počet těchto úseků molekuly DNA (polymorfni systémy) při analýze DNA je sedm. **Rezoluce doporučuje, aby členské státy při forenzní analýze DNA používali stejné polymorfni systémy za účelem ulehčení výměny výsledků analýzy DNA.**⁴²

⁴⁰ ŠIMKOVÁ, R. Legislativní problémy národní databáze DNA. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW:

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

⁴¹ *Doporučení č. R (92) 1 Výboru ministrů členským státům o využívání analýzy DNA v rámci systému trestní justice* [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů, 1992 [cit. 18. března 2011].

Dostupný z WWW: <<http://www.uouu.cz/uouu.aspx?menu=0&submenu=50&loc=101>>.

⁴² DZURINDA, M. *Vládný návrh zákona o používání analýzy deoxyribonukleové kyseliny*

▪ *Rozhodnutí Rady 2008/616/SVV ze dne 23. června 2008 o provádění rozhodnutí 2008/615/SVV o posílení přeshraniční spolupráce, zejména v boji proti terorismu a přeshraniční trestné činnosti (32008D0616).* Podle *Rozhodnutí Rady 2008/615/SVV* umožní členské státy pro vyšetřování trestných činů národním kontaktním místům jiných členských států přístup k údajům ve svých souborech analýzy DNA s oprávněním provádět automatické vyhledávání srovnáváním profilů DNA. **Vyhledávání lze provádět jen v jednotlivých případech, v souladu s vnitrostátním právem žádajícího členského státu.**⁴³

Shromažďování biologických vzorků a využívání analýzy DNA musí být dále v souladu se standardy Rady Evropy, které se týkají **ochrany osobních údajů /viz. předpisy v kapitole 3.1 „Mezinárodní právní úprava“/ a dále v souladu s:**

- *Rezolucí o respektování lidských práv v EU z roku 1994 ze zasedání Evropského parlamentu, pod číslem A4-0223/96* ze dne 17. září 1996. Tato Rezoluce především zdůrazňuje, že ochrana lidských práv a základních svobod je jedním z hlavních úkolů EU. Uvádí, že respektování soukromého a rodinného života a ochrana osobních údajů jsou základními právy, a že **je potřeba sjednotit národní legislativu v této oblasti tak, aby poskytovala vysokou úroveň ochrany.**

- *Chartou základních práv Evropské unie č. 2000/C 364/01*, která zaručuje právo na ochranu osobních údajů a zakazuje diskriminaci z jakéhokoliv důvodu.⁴⁴

3.2. Vnitrostátní zákonná úprava

V právním řádu České republiky je ochrana soukromí včetně ochrany osobních údajů zařazena mezi základní lidská práva a jako taková je tedy chráněna **Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod**, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Ne vždy tak však tomu bohužel bylo. Dále stručně popíši vývoj v oblasti práva na ochranu osobních údajů v České republice.

V období od II. světové války do roku 1989 vládnoucí komunistický režim žádnou ochranu soukromí nepřipouštěl. Totalitní režim svoji moc a vládu nad svými občany opíral o systematický sběr různých osobních údajů a informací soukromého rázu, které dále zneužíval k ovládnutí celé společnosti i jednotlivců. „Především právě

na identifikáciu osôb č. 1380. Bratislava : Národná rada Slovenskej republiky, 2002. 11 s.

⁴³ BENDO VÁ, K. *Prezentace - Kontrolní zkušenosti Úřadu při zpracovávání DNA v rámci policejních databází.* Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů.

⁴⁴ DZURINDA, M. *Vládný návrh zákona o používání analýzy deoxyribonukleové kyseliny na identifikáciu osôb č. 1380.* Bratislava : Národná rada Slovenskej republiky, 2002. 11 s.

proto bychom si měli být vědomi toho, jak je důležité chránit lidské soukromí.“⁴⁵ O tom, že lidé mají právo na ochranu soukromí se začíná psát až na počátku 80. let. Výslovná právní úprava těchto lidských práv ovšem provedena nebyla. Tento stav byl pro vznikající demokratický stát dlouhodobě neudržitelný. Ochrana soukromí a stejně tak i ochrana osobních údajů proto byly zakotveny poprvé v roce 1991, a to přijetím zákona ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení **Listiny základních práv a svobod** (dále jenom Listiny) jako součásti ústavního pořádku České republiky. V článku 10 odst. 3 Listiny je stanoveno: *každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.*⁴⁶

Poměrně rychle po přijetí Listiny byl přijat **zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech**. Zákon vycházel z článků 7 a 10 Listiny, které také prováděl, a zároveň z již zmíněné **Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů**. V praxi České republiky však tento zákon sehrál jen malou roli. Ukázal se jako nedostatečná snaha vyrovnat se s podmínkami dokumentu Rady Evropy, jímž byla Úmluva, a jeho efektivita byla téměř nulová. Postrádal totiž potřebné správně-právní sankce vůči těm, kteří porušovali povinnosti v této oblasti. Další slabinou bylo, že se nepodařilo zřídit zvláštní orgán, který by registroval informační systémy s osobními údaji a především který by vykonával dozor nad jejich provozováním.⁴⁷

Podstatná změna nastala, když Česká republika začala uskutečňovat opatření ke vstupu do Evropské unie. Nedostatečná ochrana osobních údajů byla totiž předmětem její kritiky, a proto vláda vypracovala návrh zákona, vycházející z již zmíněné směrnice 95/46/ES, který Parlament schválil jako **zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů**.⁴⁸ Tento platný zákon na ochranu osobních údajů byl do doby ukončení této práce devatenáctkrát novelizován. Při jeho tvorbě byl kladen důraz především na odstranění nedostatků obsažených v předchozím zákoně. Prvotními ustanoveními zákona se proto zřizuje **Úřad pro ochranu osobních údajů**, který se stává nezávislým dozorovým orgánem. Mezi

⁴⁵ LIŠKA, J. Seminář při příležitosti dne ochrany osobních údajů 2008. *Informační bulletin Úřadu pro ochranu osobních údajů* [online]. 2008, č. 1 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.uouu.cz/files/zpravodaj/bulletin_2008_01.pdf>.

⁴⁶ MATES, P. *Ochrana osobních údajů*. 1 vyd. Praha : Karolinum, 2002. 73 s. ISBN 80-246-0469-8.

⁴⁷ MATES, P. *Ochrana osobních údajů*. 1 vyd. Praha : Karolinum, 2002. 73 s. ISBN 80-246-0469-8.

⁴⁸ MATES, P. *Ochrana osobních údajů*. 1 vyd. Praha : Karolinum, 2002. 73 s. ISBN 80-246-0469-8.

jeho činnosti patří, mimo jiné i kontrola povinností správců a zpracovatelů, včetně Policie ČR.⁴⁹

Přijetím zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů byla našemu zákonodárství adresována výzva k tomu, aby byly vydány zákony regulující zpracování osobních údajů pro jednotlivé oblasti. Pro Policii ČR je tak stěžejním i **zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky**. Ustanovení o zpracování osobních údajů je zde zakotveno v hlavě desáté.⁵⁰

S výjimkami stanovenými v zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů zohledňujícími specifika „policejní práce“ se zákon č. 101/2000 Sb. vztahuje i na Policii České republiky. Pro Policii České republiky tak neplatí při jejích činnostech na úseku předcházení, odhalování trestné činnosti a stíhání trestných činů a zajišťování bezpečnosti České republiky, veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti ustanovení o povinnostech správce, o povinnostech informovat subjekt údajů a ustanovení o oznamovací povinnosti. Povinnosti Policie České republiky při zpracování osobních údajů zaručující zasahování do soukromí pouze v míře nezbytně nutné obsahuje však zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR.

Zákon č. 101/2000 Sb. se však na Policii České republiky vztahuje plně, pokud zpracovává osobní údaje při plnění svých úkolů mimo tyto specifické oblasti (např. zpracování osobních údajů při plnění úkolů podle **zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR**) nebo se jedná o zpracování osobních údajů, které je nutné pro plnění povinností stanovených jinými zákony.

Právo na ochranu osobních údajů, tak jak je dnes konstruováno, je nástrojem, který převážně zaručuje průhlednost a dohledatelnost postupu těch, kdo s osobními údaji nakládají.⁵¹ **Ochrana osobních údajů, jak je dnes zakotvena v právním řádu České republiky, si neklade za cíl absolutně bránit používání osobních údajů jiných lidí. Jejím jediným cílem je zabránit zneužití osobních údajů a zároveň umožnit zpřístupnění osobních údajů k legálním účelům.**⁵²

⁴⁹ MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vyd. Praha : ASPI a.s., 2008. 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5.

⁵⁰ MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vyd. Praha : ASPI a.s., 2008. 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5.

⁵¹ DE HERT, P., GUTWIRTH, S. *Selected works of Serge Gutwirth : Privacy and the Criminal Law* [online]. 2006 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1004&context=serge_gutwirth>.

⁵² MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vyd. Praha : ASPI a.s., 2008. 468 s. ISBN 978-80-7357-322-5.

3.2.1 Právní úprava ČR upravující naplňování a provoz ND DNA

Jak již bylo zmíněno v úvodu, protože Česká republika nemá žádný zákon, který by problematiku DNA upravoval komplexně, je nutné úpravu této problematiky dohledávat v řadě různých právních předpisů.⁵³

K vytvoření předpokladů pro vybudování ND DNA v Policii ČR byl v roce 1999 pod záštitou Kriminálního Ústavu Praha /dále KÚP/ zorganizován 1. seminář k ND DNA, jehož jedním z nejdůležitějších cílů byla **nutnost zákonné úpravy možnosti odběru biologických vzorků, jejich zpracování a uložení v databázovém systému Policie ČR.**⁵⁴ Je spodivem, že v podmínkách České republiky však dodnes takovou zákonnou úpravu nenajdeme.

Základním právním ustanovením, které stanovuje pravidla pro vytváření databází osobních údajů je tedy zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.⁵⁵ Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, ten je obecnou normou upravující základní režim ochrany osobních údajů a obsahuje také výjimky pro státní orgány, jako je např. Policie ČR, která má při zpracování osobních údajů specifické potřeby – v tomto případě související s jejím postupem při odhalování trestných činů a zajišťování jejich pachatelů. Podle § 3 odst. 6 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů se totiž určitá ustanovení tohoto zákona, zejména povinnosti správce osobních údajů na Policii České republiky nevztahují, **přičemž se pro danou oblast použijí ustanovení zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR** a pro odběr biologického materiálu v průběhu trestního řízení, ustanovení **zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.** Podrobnější režim zpracování osobních údajů v souvislosti s Národní databází DNA je pak řešen **interními akty řízení Policie ČR** určenými pro vnitřní potřebu.

⁵³ VOBOŘIL, J. *Iuridicum Remedium : Proč potřebujeme novou právní úpravu využívání analýz DNA policií?* [online]. 2010 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/proc-potrebujeme-novou-pravni-upravu-vyuzivani-analyz-dna-policii-63396.html>>.

⁵⁴ ŠIMKOVÁ, R. Legislativní problémy národní databáze DNA. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

⁵⁵ FOLDA, J. Elektronické databáze osobních údajů. *Knihovna* [online]. 2007, č. 2 [cit. 19. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna72/folda.htm>>. ISSN 1801-3252.

3.3 Interní akty řízení Policie ČR

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů ukládá v § 13 správcům a zpracovatelům povinnost „přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů. Tato povinnost platí i po ukončení zpracování osobních údajů.“⁵⁶ Plnění této povinnosti se pak neobejde bez zpracování vnitřních norem.

Za základní interní normu k zajištění ochrany osobních údajů při jejich zpracování Policií ČR je považován **Závazný pokyn policejního prezidenta č. 215/2008, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů**. Hlavním cílem tohoto interního aktu řízení je stanovení principů a povinností, jež by měly zajistit jednotný postup při zpracování osobních údajů v rámci Policie ČR. **ZP PP č. 215/2008** stejně jako i jeho předchůdce vymezuje základní pojmy a obecné zásady zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie ČR, stanoví podmínky, při jejichž splnění je teprve možno zahájit zpracování osobních údajů a konkretizuje povinnosti, jež jsou Policii ČR uloženy obecně závaznými předpisy. Tento předpis je v oblasti ochrany osobních údajů považován za stěžejní interní akt řízení také proto, že upravuje podmínky zpracování osobních údajů u jednotlivých subjektů – např. v **čl. 8 vymezuje pojem příjemce a jeho povinnosti** a v **čl. 9 vymezuje pojem vedoucího pracovníka a jeho povinnosti**.⁵⁷

Zpracování osobních údajů v rámci Policie ČR je upraveno řadou dalších interních předpisů, ať už obecné povahy nebo se zaměřením na konkrétní zpracování osobních údajů. Následující podkapitoly se podrobněji zabývají interními předpisy zaměřenými na oblasti zpracování osobních údajů v informačních systémech PČR a Národní databázi DNA.

⁵⁶ KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. BECK, 2003. § 13, Povinnosti osob při zabezpečení osobních údajů, s. 135. ISBN 80-7179-762-6.

⁵⁷ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 215/2008, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů*. 1. vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2008. 59 s.

3.3.1 Interní akty řízení Policie ČR vztahující se k problematice informačních systémů Policie ČR

Jedním ze základních interních předpisů k ochraně osobních údajů v rámci informačních systémů PČR je **závazný pokyn policejního prezidenta č. 168/2009, o programu „Dotazy do informačních systémů“** (dále jen IS Dotazy). Program IS Dotazy, (neboli hovorově „Bedrunka“) je základním programovým prostředkem zajišťujícím pracovníkům přístup k údajům řady informačních systémů. Tento pokyn tak stanoví, do jakých informačních systémů jsou jeho prostřednictvím prováděny přístupy, jaké jsou úrovně přístupů a kdo může mít tyto jednotlivé úrovně přístupů přiděleny. Závazný pokyn také obsahuje ustanovení, jímž jsou plněny další povinnosti stanovené zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů v § 13. Jedná se zejména o ustanovení upravující vedení evidence přístupů. Informace z evidence přístupů jsou pak využívány zejména za účelem kontroly prověření jejich nutnosti a oprávněnosti např. zvláště určenými pracovníky nebo inspekcí ministra vnitra – blíže v kapitole 5 a 6. Závazný pokyn obsahuje i pravidla pro vytváření přístupových kont.

Předpis dále stanoví povinnosti **správce** programu Dotazy, **zpracovatele, vedoucího pracovníka** a v neposlední řadě **příjemce, jímž je každý policista nebo zaměstnanec PČR, který provádí dotaz prostřednictvím IS Dotazy**. V **čl. 3, odst. 4 písmene** (dále jen písm.) **c) a d)** jsou stanoveny **požadované údaje, které je příjemce povinen zadat při každém dotazu**, jako je např. účel dotazu a v případě, že je tento dotaz do IS proveden na základě vyžádání jiného příjemce také osobní evidenční číslo, volací znak radiostanice, telefonní číslo, dle způsobu, kterým další příjemce požaduje zadání dotazu. Tyto údaje slouží rovněž pro potřeby kontroly oprávněnosti a nutnosti dotazu. Pokud příjemce požadované informace o uživateli, na základě jehož dožádání byl dotaz do IS proveden nezadá, přebírá tím odpovědnost za prokázání potřebnosti dotazu na svoji osobu. V opačném případě bude při případné kontrole dle zadaného OEČ prověřována kromě osoby, která lustraci prováděla i (a zejména) osoba, která tyto údaje od příjemce vyžadovala.⁵⁸

⁵⁸ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 168/2009 o programu „Dotazy do informačních systémů“*.
1 vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2009. 14 s.

3.3.2 Interní akty řízení Policie ČR vztahující se k problematice DNA

Policejní prezident cestou svých závazných pokynů upravuje činnost policie při plnění jejích úkolů.⁵⁹ Stejně tak je tomu v případě nakládání s biologickým materiálem a vytváření a dalšího zpracování vzorků DNA. Konkretizaci postupů při využívání ND DNA Policí ČR upravují níže uvedené interní akty řízení Policie České republiky.

K zajištění jednotného postupu Policie ČR při **naplňování, provozování a využívání ND DNA**, především při odhalování trestné činnosti a zjišťování jejich pachatelů byl v květnu roku 2002 vydán interní akt řízení Policie ČR – ***Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, který je považován za stěžejní předpis v dané oblasti.*** V současné době se připravuje vydání nového interního aktu řízení, který by měl zpřesnit některé postupy při zpracování osobních údajů v Národní databázi DNA.

Dalšími interními předpisy, které upravují danou problematiku, jsou:

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2001 ke kriminalisticko-technické činnosti Policie ČR, který upravuje vyhledávání stop na místě činu, jejich zajišťování, balení a doručování, stejně tak odebírání srovnávacího biologického materiálu bukláním stěrem.⁶⁰

Metodický pokyn ředitele Kriminalistického ústavu Praha Policie České republiky č. 10/2002 k upřesnění okruhu osob, u nichž jsou prováděny identifikační úkony.

Rozkaz policejního prezidenta č. 52/2004, kterým se omezuje přijímání dožádání o genetická zkoumání znaleckými pracovišti Policie ČR v souvislosti s uplatněním zvýšených bezpečnostních opatření v rámci boje proti terorizmu.⁶¹

Rozkaz policejního prezidenta č. 67/2009 o identifikačních úkonech a provozování zkušebního provozu informačního systému FODAGEN, který upravuje jednotný postup policie při provádění identifikačních úkonů včetně stanovení pravidla pro prověřování a likvidaci osobních údajů s rozdělením podle toho, zda se jedná o prověřovanou osobu, obviněného, podezřelého, děti, mladistvé, eliminační osobu, osobu neznámé totožnosti, či údaj o mrtvole neznámé totožnosti. „Systém FODAGEN

⁵⁹ VANTUCH, P. *Big brother awards cz : Kriminalita a databáze DNA* [online]. 2009 [cit. 22. února 2011]. Dostupný z WWW: <bigbrotherawards.cz/node/1716>.

⁶⁰ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2001 ke kriminalisticko-technické činnosti Policie ČR.* 1. vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2001. 198 s.

⁶¹ *Rozkaz policejního prezidenta č. 52/2004, kterým se omezuje přijímání dožádání o genetická zkoumání znaleckými pracovišti Policie ČR.* 1. vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2004. 3 s.

je určen ke zpracování informací o provedených identifikačních úkonech (popisování, fotografování, daktyloskopování, odebírání biologického materiálu).⁶²

Rozkaz policejního prezidenta č. 52/2004, kterým se omezuje přijímání dožadání o genetická zkoumání znaleckými pracovišti Policie České republiky.

⁶² *Rozkaz policejního prezidenta č.67/2009, o identifikačních úkonech a provozování zkušebního provozu informačního systému FODAGEN. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2009. příloha č. 1, čl. 1, Charakteristika a účel systému FODAGEN.*

4 Policejní databáze

Plnění úkolů Policie ČR se neobejde bez zpracování informací včetně osobních údajů. Informace jsou zpracovávány ve velkém množství informačních systémů, z nichž každý má vymezen svůj účel. Některé jsou provozovány celoplošně, jiné mají jen lokální určení, např. pro útvary s územně vymezenou působností a tomu odpovídající dostupnost pro příjemce.⁶³

Využívání takového množství informačních systémů se neobejde bez vytvoření dotazovacích nástrojů, jež by zpřístupnění informací zjednodušily. Jedním z nich je již zmíněný program „Dotazy do informačních systémů“. Program Dotazy je základním prostředkem pro získávání údajů z informačních systémů uvedených v příloze ZP PP č. 168/2009, např. evidence otisků prstů, evidence cizinců s povolením k trvalému nebo přechodnému pobytu, evidence držitelů zbrojních průkazů, evidence nežádoucích osob apod. Jde o informační systémy, jejichž správcem je Policie ČR nebo do kterých má Policie ČR nepřetržitý a dálkový přístup. Přístup je možný pouze z pracovních stanic připojených do datové sítě Intranet Ministerstva vnitra „HERMES“, případně z jiných zařízení, která mají do programu Dotazy vytvořen technickými a programovými prostředky bezpečný přístup. Program Dotazy mohou využívat pouze příslušníci a zaměstnanci policie a inspekce policie, kteří potřebují údaje z IS pro plnění služebních nebo pracovních úkolů nebo povinností.⁶⁴ Provozování a využívání programu Dotazy do informačních systémů“ upravuje ZP PP č. 168/2009.

K nejčastěji využívaným systémům pro plnění služebních nebo pracovních úkolů a povinností Policie ČR patří pátrací systémy jako je např. PATROS - pátrání po osobách a PATRMV - pátrání po motorových vozidlech a tabulkách s registračními značkami. Často využívaným informačním systémem je také evidence obyvatel - CEO, jehož správcem však není Policie ČR, ale Ministerstvo vnitra České republiky, dále centrální registr silničních vozidel - CRV, jehož správcem je Ministerstvo dopravy a IS SIS – Schengenský informační systém“. Tento systém je v provozu od roku 2007.⁶⁵ IS SIS byl zřízen v souladu se Schengenskou prováděcí úmluvou ve znění

⁶³ *Přehled provozovaných IS* [online]. 2009 [cit. 17. března 2011]. Dostupný z Intranetu Policejního prezidia ČR CIAP: <http://cportal.pcr.cz/inf_sys/Systemy_dokumentace.htm>.

⁶⁴ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 168/2009 o programu „Dotazy do informačních systémů“*. 1 vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2009. 14 s.

⁶⁵ *Přehled provozovaných IS* [online]. 2009 [cit. 17. března 2011]. Dostupný z Intranetu Policejního prezidia ČR CIAP: <http://cportal.pcr.cz/inf_sys/Systemy_dokumentace.htm>.

pozdějších evropských právních předpisů a jeho účelem je chránit veřejný pořádek, veřejnou bezpečnost, včetně bezpečnosti státu, a uplatňovat její ustanovení o pohybu osob na územích smluvních stran s využitím informací předávaných pomocí tohoto systému.⁶⁶ Vzhledem k tomu, že do tohoto systému přispívají všechny členské státy ze svých národních databází (české záznamy se v tomto systému vytváří zejména z již shora uvedeného IS PATROS a IS PATRMV) a informační systémy PČR všeobecně obsahují velké množství osobních údajů, je nutné důsledně dodržovat opatření k zajištění ochrany a bezpečnosti osobních údajů a zabránit případnému neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k záznamům.

Nedílnou součástí opatření k zajištění ochrany využívání osobních údajů z IS PČR je stanovení **kontrolních mechanismů**. Jedním z nich je i stanovení postupů, které ověřují, proč byly osobní údaje využity (viz. kapitola č. 5).

4.1. Počátky policejních evidencí

Vedení soustředěné evidence trestných činů patřilo k úkolům četnictva již od roku 1922, kdy došlo z důvodu zkvalitnění pátrací služby ke zřízení Četnického pátracího oddělení (dále jen ČPO) v Praze. Oddělení bylo podřízeno přímo Ministerstvu vnitra a jeho veškerá činnost měla vést zejména ke zkvalitnění pátrání po hledaných osobách. Oddělení bylo v té době tvořeno velitelem a osmi příslušníky různých specializací. Ústřední četnické pátrací oddělení (dále jen ÚČPO) plnilo na celém území státu mimo jiných úkolů také vedení evidence cikánů pro celou oblast státu. Podle úkolů bylo ÚČPO rozděleno na šest skupin. Jednou z nich byla také „**specializace pachatelů – kriminální evidence**“ a „**evidence cikánů a lupičů pokladen – korespondence, zpráv a bezpečnostního rozhlasu**“.

Soustředěnou evidencí bylo označováno soustavné sledování zločinnosti, zvláště řemeslné. Materiály do této evidence získávaly Četnické pátrací stanice (dále jen ČPS) z pátracích oběžníků a zpráv okresních četnických velitelství, četnických stanic dislokovaných v jejich vlastním obvodu, jiných pátracích stanic, ze zpráv o cikánech a o jejich pohybu apod. V soustředěné evidenci byli evidováni známí i neznámí pachatelé, po kterých se pátralo. Neznámí pachatelé byli evidováni vždy a známí pouze tehdy, bylo-li možné předpokládat (vzhledem k minulosti), že jsou pachateli ještě jiných dosud nevy pátraných trestných činů. Stejně byly evidovány nalezené mrtvoly,

⁶⁶ *Informační systém Údaj* [online]. 2010 [cit. 17. března 2011]. Dostupný z Intranetu Policejního prezidia ČR, Oddělení správy a kontroly osobních údajů: < <http://webtest.pcr.cz/udaj/> >.

pohřešované osoby, věci zabavené jako podezřelé a trestné činy spáchané cikány.⁶⁷

„Pachatelé trestných činů (známí i neznámí), jejichž činnost bylo nutno dále sledovat, byli tříděni **kartotékovým způsobem** podle skutečných a podle předstíraných jmen, podle skutečného a podle předstíraného povolání, podle povahy trestného činu a podle zvláštních znamení, která byla dále tříděna podle trvalých a nápadných znamení a takových, která lze pozorovat na oblečeném člověku.“⁶⁸

Zvláštní a jednou z prvních evidencí byla **evidence cikánů**.⁶⁹ „K založení a doplnění evidence pohybu cikánů sdělovaly četnické stanice příslušné ČPS „cikánským evidenčním listem“ zastižení každého cikána staršího 10 let mimo obvod stálého bydliště, ať se tak stalo jednotlivě nebo v tlupě. Evidence cikánů vlastního obvodu stanice byla dělena na: **evidenci trestných činů spáchaných cikány (domněle či skutečně) a evidenci pohybu cikánských a jiných potulných tlup.**“⁷⁰

Cikánský evidenční list. Číslo sta. 1

Jméno a příjmení: Slojka Ján

1. ročník narození: 27. 5. 1900

2. narození: 27. 5. 1900 v Komárně pol. okr. Komárně

3. příjmení otc.: Slojka

4. rodné číslo: 3124

5. místo narození: Bratislava, Slovenská republika

6. rodné číslo: 3124

7. povolání: zemědělský dělník

8. poznámky: žádné

9. rodné číslo: 3124

10. místo narození: Bratislava, Slovenská republika

11. poznámky: žádné

Vydáno dne: 27. 5. 1938

Podpis: Slojka Ján

Číslo: 99. 206

Číslo	Předveden	Kontrolován	Nikova číslo stanice	Měsíční jist. obdrženo	Číslo	P. O.

206. Cikánský evidenční list z roku 1938

obr. č. 3 Cikánský evidenční list⁷¹

⁶⁷ MACEK, P., UHLÍŘ, L. *Dějiny policie a četnictva II. : Československá republika (1918 – 1939)*. 1. vyd. Praha : Police History, 1999. 230 s. ISBN 80-902670-0-9.

⁶⁸ MACEK, P., UHLÍŘ, L. *Dějiny policie a četnictva II. : Československá republika (1918 – 1939)*. 1. vyd. Praha: Police History, 1999. Kapitola IV, Vedení soustředěné evidence trestných činů, s. 61. ISBN 80-902670-0-9.

⁶⁹ MACEK, P., UHLÍŘ, L. *Dějiny policie a četnictva II. : Československá republika (1918 – 1939)*. 1. vyd. Praha : Police History, 1999. 230 s. ISBN 80-902670-0-9.

⁷⁰ MACEK, P., UHLÍŘ, L. *Dějiny policie a četnictva II. : Československá republika (1918 – 1939)*. 1. vyd. Praha: Police History, 1999. Kapitola IV, Vedení soustředěné evidence trestných činů, s. 62. ISBN 80-902670-0-9.

⁷¹ MACEK, P., UHLÍŘ, L. *Dějiny policie a četnictva II. : Československá republika (1918 – 1939)*. 1. vyd. Praha: Police History, 1999. Příloha č. 206. Cikánský evidenční list z roku 1938. s. 200-201. ISBN 80-902670-0-9.

5 Kontrolní mechanismy ochrany osobních údajů v Policii České republiky

Obecně závazné právní předpisy a interní akty řízení stanoví všem zúčastněným subjektům povinnosti při zpracování osobních údajů, jež mají zaručit ochranu soukromí a zasahování do něj pouze v míře nezbytně nutné pro definované legitimní účely.

Jak již bylo řečeno, pouhé stanovení povinností však ochranu osobních údajů nezaručí. Dodržování stanovených povinností je nutno kontrolovat. Dozor nad dodržováním nastavených pravidel je i účinným nástrojem při **předcházení zneužití zpracovávaných osobních údajů**.

Tento dozor nad dodržováním pravidel využívání osobních údajů z informačních systémů PČR a MV je prováděný zejména zvlášť určenými pracovníky Oddělení správy a kontroly osobních údajů, a to formou obecné kontroly v souladu s **Nařízením ministerstva vnitra č. 55/2003, o obecné kontrole**.⁷² Cílem kontrolní činnosti je ochrana osobních údajů zpracovávaných v informačních systémech policie. Předmětem dozoru je pak ověřit plnění povinností stanovených zaměstnancům interními akty řízení a organizačními normami při využívání údajů, a to na vybraných přístupech, jež jsou monitorovány, a tím případně kromě konkrétních porušení odhalit i systémové nedostatky. V případě zjištění jejich porušení následně požadovat včasné přijetí opatření, nezbytných k zamezení jejího vzniku nebo omezení možných následků.

Podkladem pro tuto kontrolní činnost je výpis z evidence dotazů, ve které jsou evidovány dotazy pracovníků do IS PČR a MV. Kontrolní výpis obsahuje položky jako den a čas zadání dotazu, uživatelské jméno pracovníka, který prováděl dotaz, formulace dotazu do IS PČR a MV (od roku 2002 je zaznamenávána také odpověď na zadaný dotaz), OEČ pracovníka, pro kterého byl dotaz proveden, důvod provedení dotazu atd. Údaje o přístupech do informačních systémů, zůstávají v evidenci uchovány s výjimkou IS SIS (3 roky) po dobu pěti let. Účelem vedení evidence přístupů je zajištění ochrany zpracovávaných osobních údajů a to prostřednictvím kontrolní činnosti oprávněnosti a nutnosti těchto provedených dotazů.⁷³

⁷² *Nařízení Ministerstva vnitra č. 55/2003, o obecné kontrole a supervizní činnosti*. 1 vyd. Praha : Nařízení Ministerstva vnitra, 2003. 24 s.

⁷³ *Závazný pokyn policejního prezidia č. 168/2009 o programu „Dotazy do informačních systémů“*. 1 vyd. Praha : Policejní prezidium ČR, 2009. 14 s.

Práva a povinnosti kontrolovaných osob a kontrolních pracovníků v průběhu kontroly jsou blíže stanovena v Nařízení Ministerstva vnitra č. 55/2003, o obecné kontrole a supervizní činnosti.⁷⁴

5.1 Výsledek obecné kontroly zaměřené na ochranu osobních údajů

Po provedení kontroly kontrolní pracovník písemně zpracuje výsledný materiál z obecné kontroly, kterým je **protokol** (bylo-li zjištěno pochybení a kontrolovaným pracovníkem byl občanský zaměstnanec) nebo **záznam** (v ostatních případech).

V případě, kdy bylo kontrolou zjištěno **pochybení**, obsahuje výsledný záznam také *informaci o porušení právního předpisu, interního aktu řízení nebo organizační normy*, popis činnosti zaměstnance, kterou došlo k porušení a uvedení škodlivých důsledků, které tato činnost měla. Vedoucímu zaměstnanci kontrolované osoby je také stanoven termín pro podání písemné zprávy o provedení opatření k nápravě zjištěných nedostatků včetně vyvození důsledků z osobní odpovědnosti. Při vymezování osobní odpovědnosti za zjištěné porušení interního aktu řízení je třeba prokázat, že odpovědný zaměstnanec znal povinnost, která pro něj vyplývá z tohoto interního aktu řízení. U vymezování osobní odpovědnosti za porušení právního předpisu se takto nepostupuje, neboť se znalost právních předpisů předpokládá a znalost právních předpisů, vztahujících se k vykonávané práci, je dle § 73 odst. 1 písm. c) zákoníku práce základní povinností zaměstnanců.

Jestliže obecnou kontrolou byly zjištěny **skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin**, oznámí to vedoucí zaměstnanec kontrolního útvaru neprodleně podle zvláštního právního předpisu příslušnému státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu nebo Inspekci Policie ČR.⁷⁵

5.1.1 Pochybení pracovníků při využívání osobních údajů z IS PČR:

V případě, kdy je zjištěno pochybení, vyhodnotí kontrolní pracovník, zda se jedná o **závažné** nebo **ostatní pochybení**. Dle Sbírky stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 5/2007 Skupiny správy

⁷⁴ Nařízení Ministerstva vnitra č. 55/2003, o obecné kontrole a supervizní činnosti. 1 vyd. Praha : Nařízení Ministerstva vnitra, 2003. 24 s.

⁷⁵ Pokyn ředitele Odboru interního auditu a supervize č. 3/2006 . 1 vyd. Praha : Policejní prezidium, 2006.

a kontroly osobních údajů PP ČR, je pochybením pracovníků při využívání osobních údajů porušení interního aktu řízení stanovícího pravidla pro přístup k osobním údajům, a to byť i z nedbalosti.⁷⁶

Takovéto pochybení lze rozdělit na:

1. „**závažné pochybení**, pokud pracovník:

- nezabezpečil své heslo proti zneužití (neodhlásil se ze systému) a umožnil jinému pracovníkovi provádět dotazy pod svým heslem,
- provedl dotaz pro svou osobní potřebu,
- provedl dotaz a získané osobní údaje předal neoprávněné osobě,
- není schopen prokázat oprávněnost a nutnost provedeného dotazu,
- získal osobní údaje v rozsahu větším, než bylo nutné pro splnění úkolu,
- porušuje povinnosti, jejichž porušení v jednotlivém případě není závažným pochybením, ve větším rozsahu, opakovaně, jednání svědčí o liknavém přístupu k plnění povinností stanovených interními akty řízení apod.

Závažným pochybením z hlediska ochrany osobních údajů je takové porušení interního aktu řízení (dále IAŘ), na základě kterého došlo, mohlo dojít nebo může dojít k neoprávněnému přístupu k osobním údajům, včetně případů, kdy získané osobní údaje nebyly pro splnění konkrétního úkolu nutné.⁷⁷ (Např. nezabezpečení svého hesla proti zneužití, neodhlášení se z evidence a tím umožnění jinému pracovníkovi uskutečnění přístupu.) Toto bývá zjištěno především u sdílených počítačových stanic, kde se střídá více pracovníků, např. při výkonu dozorčí služby. Za závažné pochybení je také považován provedený dotaz pro osobní potřebu, např. ověření informací z registru CRV, potřebných při koupi již registrovaného vozidla; zjištění osobních údajů k určitým známým osobám nebo osobám v příbuzenském vztahu atd. **Při závažných pochybeních může dojít i k naplnění skutkové podstaty trestného činu neoprávněné nakládání s osobními údaji**⁷⁸ (viz. kapitola č. 6 „Příklady neoprávněného nakládání

⁷⁶ *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů Policejního prezidia ČR č. 5/2007 : Metodický pokyn ved. OSKOU PP ČR č. 2/2007.* 1 vyd. Praha : Policejní prezidium, Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2007. 11 s.

⁷⁷ *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů Policejního prezidia ČR č. 5/2007 : Metodický pokyn ved. OSKOU PP ČR č. 2/2007.* 1 vyd. Praha : Policejní prezidium, Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2007. Čl. 10, odst. 2.

⁷⁸ Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_nu

s osobními údaji šetřené Inspekcí Policie ČR“). **Závažným pochybením je takové pochybení, které znamená nebo může znamenat zásah do soukromí.**

2. „ostatním pochybení, pokud pracovník například:

- nezaznamenal správný účel dotazu
- při provádění dotazu pro jiného pracovníka uvedl jeho údaje pouze v účelu dotazu, nevyplnil však dotaz pro jiného příjemce.

Ostatním porušením je takové porušení interního aktu řízení, kdy pracovník nedodržel některé ustanovení IAŘ, ale prokázal oprávněnost a nutnost zadaného dotazu.⁷⁹ **Pochybením tak nebylo zasaženo do soukromí, nicméně nerespektováním povinností by byla vytvářena situace, kdy by bylo obtížné prokazovat, že v konkrétním případě tomu tak nebylo.**

Dle statistik Oddělení správy a kontroly osobních údajů (dále jen OSKOU) PP ČR je **nejčastějším zjištěným pochybením** porušení ustanovení čl. 8 odst. 5 písm. c) ZP PP č. 215/2008 (o ochraně osobních údajů), dle kterého je **„pracovník povinen s ohledem na úkol, který plní, využívat osobní údaje pouze v rozsahu stanovených oprávnění a pouze v rozsahu nutném pro plnění úkolů.“**⁸⁰ Tzn. využití více informačních systémů, než bylo potřebné pro splnění konkrétního služebního úkolu. Příjemci velmi často zadávají dotaz do všech IS, které IS Dotazy provozuje, bez ohledu na to, zda jsou údaje tohoto IS potřebné k splnění konkrétního úkolu, či nikoliv. Velmi často k tomuto porušení dochází z důvodu neznalosti konkrétní evidence. Příslušník raději využije všech dostupných evidencí v domněnání, „že tím nemůže nic zkazit“ a při dotazování zatrhne v programu Dotazy všechny dostupné IS. Cílem kontrolní činnosti není, aby se příslušník musel obávat při využívání informací pro služební potřebu sankcí a v důsledku toho informační systémy nevyužíval, **ale situace, kdy bude využívat pouze ty informační systémy, jejichž údaje pro splnění konkrétního úkolu potřebuje a bude zasahovat do soukromí pouze v míře nezbytně nutné.**

Rovněž je nutné při kontrolní činnosti prověřovat plnění povinnosti, kdy „pokud jsou prováděny dotazy prostřednictvím programu Dotazy do IS **pro jiné příjemce**, musí

mber1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.

⁷⁹ *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 5/2007: Metodický pokyn ved. OSKOU PP ČR č. 2/2007. 1 vyd. Praha: Kancelář PP ČR - Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2007. Čl. 10, odst. 3, Pochybení pracovníků.*

⁸⁰ *Závazný pokyn policejního prezidenta, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů č. 215/2008. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium ČR, 2008. čl. 8, odst. 5, Příjemce, s. 10.*

pracovník označovat pro výdej informací pouze ty IS, které jsou pro splnění úkolu požadovány.“⁸¹

O důležitosti dodržovat tuto povinnost svědčí i provedená kontrola Úřadu pro ochranu osobních údajů, který se v roce 2009 zaměřil na kontrolu dodržování povinností stanovených Policií ČR zákonem č. 101/2000 Sb. při zpracování osobních údajů o daktyloskopických otiscích prstů azylantů a žadatelů o udělení mezinárodní ochrany obecně. Součástí kontroly bylo i prověření oprávněnosti a nutnosti dotazů do IS AFIS (daktyloskopický informační systém). Dle závěru kontrolního protokolu⁸² vyhotoveného Úřadem pro ochranu osobních údajů nebylo zjištěno porušení povinnosti uložené Policií ČR zákonem o ochraně osobních údajů, **avšak byly zjištěny některé nedostatky, k jejichž odstranění bylo kontrolujícím doporučeno přijmout vlastní opatření.** A sice stanovit vhodným způsobem, kdy je třeba, aby operační středisko využívalo cizineckou část. V části protokolu „ostatní zjištění“ byly zaznamenány rozdíly v praxi jednotlivých policistů – někteří vyhledávají v obou částech AFIS (trestní i cizinecká) bez ohledu na státní příslušnost osoby, k níž byly údaje vyhledávány; jiní volí příslušnou část IS AFIS s ohledem na konkrétní úkol, který řeší. **V některých zjištěných případech bylo možno vyjádřit důvodné pochybnosti o nutnosti získání údajů o daktyloskopování.**

Na uvedené pochybení jsou kontrolovaní pracovníci upozorňováni, přesto však stále dochází k získávání osobních údajů z informačních systémů ve větším rozsahu, než je potřebné pro plnění konkrétního úkolu.⁸³

Východiskem by se mohlo stát stanovení postupů při nejčastěji řešených situacích příslušníky Policie ČR, aby příslušníci na místě v časové tísní nemuseli složitě dovozovat, jaké informační systémy mohou v daném případě využívat a věděli, které jsou pro splnění konkrétního úkolu skutečně potřebné.

⁸¹ *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 1/2009: Využívání osobních údajů z IS v souvislosti s plněním úkolů.* 1 vyd. Praha: Kancelář policejního prezidenta – Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2009. Kapitola 1, Závěr.

Vydává Oddělení správy a kontroly osobních údajů PP ČR. s. 2.

⁸² *Úřad pro ochranu osobních údajů - Kontrolní protokol INSP3-5833/08/2* [online]. 2008 [cit. 11. listopadu 2010]. Dostupný z WWW: <www.uouu.cz>.

⁸³ *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 1/2009: Využívání osobních údajů z IS v souvislosti s plněním úkolů.* 1 vyd. Praha: Kancelář policejního prezidenta – Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2009.

5.1.2 Sankce za pochybení

O možných sankcích za zjištěné pochybení je informován každý příslušník či zaměstnanec Policie ČR v tzv. Dokladu o seznámení⁸⁴, s kterým je prokazatelně seznámen (uvedeny jsou i základní pojmy problematiky a povinnosti). **Většina zjištěných pochybení** (porušení povinnosti stanovené pracovníkovi na úseku zpracování osobních údajů interními akty řízení) **je řešena jako kázeňský přestupek** (u příslušníků Policie ČR). **Může se však jednat i o trestný čin – neoprávněné nakládání s osobními údaji** podle § 180 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon /viz. kapitola č. 6/.

Podle statistik Oddělení správy a kontroly osobních údajů PP ČR se kontrolním pracovníkům na území celé ČR daří naplňovat smysl této kontrolní činnosti, tedy působit jako prevence.

5.2 Navrhovaná opatření k zlepšení problematiky osobních údajů u Policie ČR

Po absolvování mezinárodního školení v rámci Twinningového projektu s Velkou Británií a Severním Irskem, pořádaného Oddělením správy a kontroly osobních údajů PP ČR, zaměřeného na ochranu osobních údajů jsem pochopila, že pro úspěch našeho konání na úseku této problematiky je důležitá spolupráce a zapojování i ostatních pracovníků do dialogu o problému. Čistě byrokratický přístup může působit neosobně a vytrácí se kvůli tomu angažovanost pracovníků. Od počátku svého působení na Oddělení správy a kontroly osobních údajů jsem se snažila řídit heslem, že hlavním cílem kontrolní činnosti je naučit uživatele, jak s osobními údaji správně nakládat. Nestačí pouze striktně kontrolovat a následně trestat. To vede spíše k zakrývání problému než k pokusu o jeho odstranění. Důležité je s pracovníky o problému i v rámci kontrolní činnosti diskutovat, upozornit na nejčastější rizika a tato se poté pokusit eliminovat. Jak jsem již uvedla výše, k většině shora uvedených pochybení dochází z důvodu neznalosti interních předpisů. S těmito je sice každý pracovník prokazatelně proškolen, ale buď jim v průběhu proškolení nevěnuje

⁸⁴ *Závazný pokyn policejního prezidenta, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů č. 215/2008. 1 vyd. Praha : Policejní prezidium ČR, 2008. 59 s.*

dostatečnou pozornost, nebo není schopen pojmout rozsah informací ze všech interních předpisů, podle kterých by se měl v rámci výkonu své služby řídit. Toto však neznamená, že souhlasím s neuplatňováním odpovědnosti, je však nutné najít rovnováhu. Jako nejefektivnější způsob k zjednodušení dané problematiky by se mohla jevit **metodická pomůcka**, podle které by se pracovníci mohli v době služby řídit. V této by kromě nejčastějšího pochybení pracovníků, kterého by se při nakládání s osobními údaji měli vyvarovat, byly zaznamenány i nejčastější dotazy, které se týkají např. výdeje osobních údajů dalším institucím (např. Obecní policii, zdravotnickým zařízením apod.). Určitou inspirací mohou být nejčastější dotazy zveřejňované na intranetových stránkách Oddělení správy a kontroly osobních údajů Kanceláře policejního prezidenta <<http://ppportal.pcr.cz/kancelar/skou/skou.asp>>.

Důležité je pracovníkům problematiku osobních údajů neznechutit, ale naopak se je pokusit motivovat např. zapojením do problému, kdy budou mít příležitost sami navrhnout podněty na vylepšení. Motivace je především záležitostí managementu. Proces, v rámci něhož vedoucí pracovníci motivují ostatní k plnění cílů, může být různorodý.

➤ Metoda „řekni jim co a jak dělat“ je autokratický styl, který je vhodný pro nové zaměstnance s prvky byrokracie. Takový přístup je účinný, pokud je skupina, kterou je nutno řídit nově utvořená a nezkušená. Tento přístup však může být kontraproduktivní. Většina lidí pracuje mnohem houževnatěji, pokud mohou vyjádřit svůj názor a celou věc tak mohou pokládat za „svou“.

➤ U Policie ČR je samozřejmě potřeba metody „pravidel a předpisů“, ale zároveň je nutné pracovníky do návrhů zapojovat. Jenom tak je možné předcházet problému a ne jej začít řešit, když už je pozdě.⁸⁵

Shrnutí navrhovaných kroků, které lze se stávajícími zdroji realizovat v zájmu zlepšení problematiky osobních údajů:

- **zlepšit informovanost** – kvalitnější osvěta formou metodických pomůcek pro informovanost policistů, které budou fyzicky přítomné na policejních útvech a budou kdykoli k dispozici k nahlédnutí. U nově přijatých příslušníků Policie ČR doporučuji věnovat zvýšenou pozornost obeznámení s problematikou ochrany osobních údajů již v období jejich základní odborné přípravy a využít možnosti kolektivní výuky.

⁸⁵ *Twinningový projekt Velká Británie a Severní Irsko : Posílení ochrany osobních údajů* [online]. 2007 [15. prosince 2011]. Dostupný z Intranetu Policejního prezidia ČR, Oddělení správy a kontroly osobních údajů: <<http://ppportal.pcr.cz/kancelar/skou/skou.asp>>.

V souvislosti s metodickou činností bych ráda upozornila na velmi přehledné intranetové stránky Oddělení správy a kontroly osobních údajů Kanceláře policejního prezidenta <<http://ppportal.pcr.cz/kancelar/skou/skou.asp>>, kde je uveřejněna řada důležitých informací, včetně právní úpravy, interních aktů řízení se stanovisky a přehledem dotazů a odpovědí.

- **spolupráce jednotlivých útvarů policie**, které budou mít možnost navrhnout zlepšení problematiky a směrnic na ochranu osobních údajů, např. formou intranetové schránky Oddělení správy a kontroly osobních údajů. Během svého působení na Oddělení správy a kontroly osobních údajů jsem pocítila pozitivní změnu především v tom, že příslušníci policie v poslední době přestávají naše oddělení vnímat jako kontrolní orgán, kterým nejsme a ani jsme nikdy nebyli a naučili se na naše oddělení obracet s žádostmi o spolupráci při řešení konkrétních problémů.

- **získání pracovníků pro změnu ve vnímání ochrany osobních údajů**, vzbuzení zájmu o danou problematiku včetně uvědomění si individuální odpovědnosti a to např. tím, že vedoucí pracovníci nebudou před podřízenými pracovníky ochranu osobních údajů zlehčovat nebo pochybení na tomto úseku bagatelizovat.

Problematika ochrany osobních údajů je v Policii ČR živou, často diskutovanou a velmi citlivě vnímanou problematikou, a to nejen řadovými pracovníky, ale i jejich vedoucími. Velmi často je bez podrobnější znalosti význam této problematiky snižován, případně zkreslován. Často se projevuje snaha k této problematice přistupovat jako k jedné z činností prováděných v rámci Policie České republiky, aniž by si dotyčný uvědomil, že se ochrana osobních údajů prolíná všemi činnostmi a jedná se tedy o problematiku obecnou. Velmi často jsou při stanovení režimu zpracování osobních údajů uplatňovány mechanicky určité stanovené postupy, aniž by bylo posuzováno, zda na danou situaci není možné použít postupy jednodušší rovněž směřující k ochraně osobních údajů; není tak brán v úvahu základní smysl a význam problematiky, a to zajistit ochranu soukromí.

6 Příklady neoprávněného nakládání s osobními údaji šetřené Inspekcí Policie ČR

V nejzávažnějších případech může dojít k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle ustanovení § 180 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

V takovémto případě řeší kriminalitu příslušníků PČR Inspekce Policie ČR (dále jen inspekce), jejíž činností je odhalování a prověřování skutečnosti, že byl spáchán trestný čin. Jejím úkolem je prověřovat a objasňovat podezření z protiprávního jednání příslušníků a zaměstnanců Policie ČR, vykazujících znaky trestného činu. Její činnost podléhá doзору státního zástupce. „Ten je oprávněn zahajovat a vést trestní stíhání proti pachatelům – příslušníkům Policie ČR“.⁸⁶ Svě úkoly inspekce realizuje dvěma hlavními směry – šetřením trestních oznámení podaných na příslušníky Policie ČR oznamovateli a vyhledáváním kriminality vlastní operativně pátrací činností. Při plnění svých úkolů inspekce spolupracuje s orgány vnitřní kontroly útvarů Policie ČR. Prověřovaná podezření, u nichž vyjde najevo „pouze“ porušení zákonů spácháním přestupku, odevzdává inspekce ke kázeňskému vyřízení Policii ČR, resp. jejím příslušným služebním funkcionářům.⁸⁷

6.1 Porovnání starého a nového trestního zákona a dopad jeho změny na vyšetřování trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji

Novela trestního řádu č. 52/2009 Sb. přinesla od 1.4.2009 podstatné změny a podle vyjádření orgánů inspekce i výrazné ztížení podmínek objasňování trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji.

Pro porovnání cituji **znění skutkové podstaty trestného činu neoprávněné nakládání s osobními údaji** dle § 178 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, **účinného do 31.3.2009:**

⁸⁶ *Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů* : č.j.: IN-A-324-1/2009. 1 vyd. Praha: Ministerstvo vnitra, Inspekce Policie ČR, 2008. Kapitola 2.1, Postavení a základní úkoly Inspekce MV. s. 3.

⁸⁷ *Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů* : č.j.: IN-A-324-1/2009. 1 vyd. Praha : Ministerstvo vnitra, Inspekce Policie ČR, 2008. 29 s.

„kdo byť i z nedbalosti, neoprávněně sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje o jiném shromážděné v průběhu trestního řízení nebo v souvislosti s výkonem veřejné správy, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem“.⁸⁸

A nyní znění skutkové podstaty trestného činu neoprávněně nakládání s osobními údaji dle § 178 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účinného od 1.4.2009:

„Kdo, byť i z nedbalosti, neoprávněně sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje o jiném shromážděné v průběhu trestního řízení nebo v souvislosti s výkonem veřejné správy **a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají**, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem.“⁸⁹

Část skutkové podstaty trestného činu dle ustanovení § 178 trestního zákona, ve znění k 1.4.2009 tehdy účinného trestního zákona, týkající se způsobení vážné újmy na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají, byly do 1.4.2009 součástí kvalifikované skutkové podstaty uvedené v ustanovení § 178 odst. 3 písm. a), cituji:

„(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se údaj týká,

b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

c) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 porušením povinností vyplývajících z jeho povolání, zaměstnání nebo funkce.“⁹⁰

K 1.1.2010 došlo k rekodifikaci trestního práva a od tohoto data je účinným zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, jehož současné znění týkající se ustanovení

⁸⁸ Česko. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 65, účinný do 31.3.2009, s. 465. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_nu mber1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.

⁸⁹ Česko. Zákon č. 52/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 18, s. 706. Dostupný také z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-5-unora-2009-kterym-se-meni-zakon-c-1411961-sb-o-trestnim-řízení-soudnim-trestni-rad-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-nektere-dalsi-zakony-17016.html>>.

⁹⁰ Česko. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 65, účinný do 31.3.2009, s. 465. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_nu mber1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.

ochrany osobních údajů, tedy ustanovení § 180 odst. 1, cituji:

„kdo, byť i z nedbalosti, neoprávněně **zveřejní**, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje, **které byly** o jiném shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné **moci**, a **způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jíž se osobní údaje týkají**, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti“.⁹¹

Pojem vážná újma není v trestním zákoně nikde vymezen. Tento pojem odborná literatura např. **Trestní právo hmotné, Jiří Jelínek a kolektiv**, uvádí jako:

„Vážná újma na právech nebo oprávněných zájmech může spočívat v narušení rodinných vztahů, poškození v zaměstnání, újmě na pověsti apod.“⁹²

Z rozhovoru s pracovnící Inspekce Policie ČR v manažerské funkci vyplynulo, že nová úprava poněkud ztěžuje dokazování tohoto trestného činu, **jelikož je vždy nutné prokázat způsobení výše zmíněné vážné újmy**. V praxi tato skutečnost znamená, že samotné porušení nakládání s osobními údaji nutně nemusí být trestným činem, tzn. pokud osoba, jejíž osobní data byla získána či zveřejněna, nepociťuje jednání pachatele (v tomto případě policisty) jako vážnou újmu, není toto chování postižitelné podle trestního zákona.

Pro příklad uvedu z minulosti jednání policisty, které podle starého trestního zákona č. 140/1961 Sb. dle ustanovení § 178 bylo trestné. Policista získal z IS PČR a MV informace pro svého známého, který potřeboval zjistit, kde jsou proti jeho osobě zahájeny úkony v trestním řízení. Následné předání informace policistou bylo již naplněním skutkové podstaty trestného činu podle § 178 odst. 1, odst. 3 písm. c) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona. V současné době by pracovníci inspekce policie museli policistovi prokázat, že svým jednáním způsobil vážnou újmu právě osobě, pro kterou informace získal. Lze se oprávněně domnívat, že osoba, pro kterou policista informace získal, toto jeho jednání jako vážnou újmu pociťovat rozhodně nebude, spíše to bude v jeho zájmu.

⁹¹ Česko. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění (trestní zákoník). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-461. Dostupný také z WWW:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=40%2F2009&number2=&name=&text=>.

⁹² JELÍNEK, J. a kolektiv. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: LEGES, 2009. Kapitola XXII, Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, § 3, s. 534. ISBN 978-80-87212-24-0.

6.2 Kazuistika Inspekce Policie ČR

Následně uvádím tři příklady, které šetřila Inspekce policie ČR a které dostatečným způsobem ilustrují činnost orgánů činných v trestním řízení při objasňování této trestné činnosti, tzn. podle § 180 zákona č. 40/2009 Sb., v platném znění:

Příklad č. 1

Policista provedl na počátku roku 2006 ze služebního počítače lustraci osoby X.Y. Informaci o tom, že je tato osoba v celostátním pátrání, předal za úplatek (ve výši 1.500,- Kč) prostřednictvím civilní osoby, která informace předala osobě X.Y. V červenci 2006 provedl ze služebního počítače (dále jen PC) lustraci dvou osob, zjištěné informace za úplatek (ve výši 10.000,- Kč) předal těmto dvěma osobám prostřednictvím civilní osoby. Následně v období roku 2004 – 2007 provedl ze služebního počítače lustrace 24 osob, přičemž oprávněnost a důvodnost lustrací nedoložil. Státní zástupce zahájil trestní stíhání pro trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, neoprávněné nakládání s osobními údaji podle § 178 odst. 1, 3 písm. c) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon a přijímání úplatku podle § 160 odst. 1, 3 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (uvedená právní úprava platná v době trestního stíhání, tzn. do 31.12.2009).⁹³

Příklad č. 2

Podezřelí civilisté za účelem získání provize ve výši 500.000 Kč zprostředkovali poškozenému X.Y. půjčku ve výši 2.600.000 Kč a poté společně s policistou naplánovali vydírání poškozeného za účelem získání provize. Policista za tímto účelem poskytl z policejních databází osobní údaje poškozeného X.Y. Státní zástupce zahájil trestní stíhání všech podezřelých. Policista je stíhán pro trestné činy vydírání podle § 235 odst. 1, odst. 2 písm. b) zákona č. 140/1961 Sb., tr. zákon a neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178 odst. 1, odst. 3 písm. c) zákona č. 140/1961 Sb.,

⁹³ HÝBNEROVÁ, M. *Prezentace Inspekce Policie České republiky : Neoprávněné nakládání s osobními údaji podle § 178 Zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona*. Praha : Inspekce Policie ČR, 2009.

trestní zákon (uvedená právní úprava platná v době trestního stíhání, tzn. do 31.12.2009).⁹⁴

Příklad č. 3 z nedávné minulosti

Policista napomáhal při 100 milionovém podvodu

„Inspekce policie zadržela ve spolupráci s Útvarem rychlého nasazení pražského kriminalistu z obvodního ředitelství Praha III, který je podezřelý z napomáhání podvodnému prodeji pozemků v hodnotě 100 milionů korun. Policista je podezřelý z trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele, neoprávněného nakládání s osobními údaji, pomoc k podvodu a pomoc k padělání a pozměňování veřejné listiny," Kromě policisty v síti inspekce uvízl i civilista, který je rovněž podezřelý z trestného činu pomoc k podvodu, pomoc k padělání a pozměňování veřejné listiny, návod ke zneužívání pravomoci veřejného činitele a návod k neoprávněnému nakládání s osobními údaji.

Právě civilista údajně stojí za nápadem neoprávněně získat finanční profit z podvodného prodeje pozemků v Praze Dubči a Dolních Měcholupech. "Navedl policistu, kterého se svým záměrem seznámil, k provedení neoprávněných lustrací majitelů zájmových pozemků v informačním systému centrální registr obyvatel," popsala spolupráci policisty s podnikatelem mluvčí Policie ČR a dodala, že za provedené lustrace přislíbil policistovi blíže neurčenou finanční částku. Lustrace byly následně využity k vytvoření falešného občanského průkazu a plných mocí. Takto zfalšované dokumenty byly použity ke zprostředkovatelské smlouvě k prodeji pozemků v hodnotě cca 100.000.000 korun. Oba zadržení muži skončili ve vazbě. Za podvod s takto vysokou škodou hrozí oběma mužům až 12 let ve vězení.⁹⁵ Jak je vidět i v tomto případě, často bývá obvyklou pohnutkou neoprávněných lustrací především úmysl získat majetkový prospěch.

⁹⁴ HÝBNEROVÁ, M. *Prezentace Inspekce Policie České republiky : Neoprávněné nakládání s osobními údaji podle § 178 Zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona*. Praha : Inspekce Policie ČR, 2009.

⁹⁵ HRBEK, M. *Krimidoma.cz - Policista napomáhal při 100 milionovém podvodu* [online]. 2009 [cit. 20. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.krimidoma.cz/detail.php?id=12532>>.

6.3 Statistika Inspekce Policie ČR

Trestná činnost neoprávněného nakládání s osobními údaji bývá často spojena s dalšími trestnými činy – **přijetí úplatku** podle § 331 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, a **zneužívání pravomoci úřední osoby** - § 329 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, (pro srovnání viz. tabulka č. 2 v příloze). Podle zprávy o činnosti Inspekce ministra vnitra za rok 2008 – 2010, byly v rámci objasněné obecné kriminality, resp. ostatní kriminality, nejvíce zastoupeny trestné činy neoprávněného nakládání s osobními údaji v roce 2008. **Statistické údaje nápadu trestné činnosti příslušníků PČR**, které jsem uvedla v **příloze č. 2**, vycházejí z kriminálních statistik Policejního prezidia České republiky, Centrály informatiky a analytických procesů Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV). Podmínkou zařazení do evidence kriminality je stanovení trestně - právní kvalifikace.

Z údajů v těchto statistikách vyplývá, že počet trestných činů **neoprávněného nakládání s osobními údaji** proti roku 2008 výrazně poklesl. Významná odchylka byla zaznamenána v roce 2008, kdy bylo zjištěno 12 případů neoprávněného nakládání s osobními údaji. V tomto roce byly ze všech spáchaných trestných činů nejvíce zastoupeny právě trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele – 83 trestných činů podle § 158 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, a neoprávněného nakládání s osobními údaji – 12 trestných činů podle § 178 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (označení normy dle platného trestního zákona v roce 2008).^{96,97} Současný pokles této trestné činnosti oproti roku 2008 však nemusí být důkazem změny kvantitativní, ale orientací Inspekce policie České republiky na stránku kvalitativní, tzn. na případy skutkově složité a náročné z hlediska jejich odhalování.

6.4 Dílčí závěr

Trestné činnosti páchané příslušníkem Policie České republiky by měla být věnována zvýšená pozornost, jelikož vykazuje vysoký stupeň společenské nebezpečnosti. „Tento stupeň nebezpečnosti je dán především skutečností, že zákon porušuje profesionál, jemuž je ochrana zákona svěřena a který takovým chováním

⁹⁶ Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů : č.j.: IN-A-324-1/2009. 1 vyd. Praha : Ministerstvo vnitra, Inspekce Policie ČR, 2008. 29 s.

⁹⁷ Kriminalita policistů dle TSK - období 2008 – 2010 [online]. 2008, 2009, 2010 [cit. 17. března 2011]. Dostupný z Intranetu Policejního prezidia ČR, CIAP, SKPV: <http://essk.pcr.cz/essk/_sest_root.asp>.

své poslání absolutně neguje, dále tím, že pachatel – příslušník Policie České republiky využívá ke svému protiprávnímu jednání **informace**, kvalifikaci, odborné znalosti, a leckdy i materiální vybavení **spojené s výkonem policejní profese** (v našem případě konkrétně osobní údaje). Škoda páchaná na veřejném mínění a na hodnocení policie jako instituce, která má chránit stát i občany, představuje rovněž faktor vysoké nebezpečnosti, neboť může působit jako impuls ke spáchání deliktu i vůči osobám, které by se za standardní situace obávaly náležité reakce právě ze strany Policie České republiky.“⁹⁸

Boj s trestnou činností příslušníků Policie České republiky má tedy primární význam pro ochranu veřejného pořádku i pro ochranu Policie České republiky jako státní instituce. Má vysokou míru závažnosti, a ve vztahu zejména k veřejnému mínění je prostřednictvím tohoto boje nutno s plným důrazem plnit a potvrzovat tím obecné vědomí, že s případy subjektivního selhání příslušníků Policie České republiky se dovede Policie České republiky jako celek náležitě vypořádat.⁹⁹

⁹⁸ *Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů* : č.j.: IN-A-324-1/2009. 1 vyd. Praha: Ministerstvo vnitra, Inspekce Policie ČR, 2008. Kapitola 4., Závěr, s. 27-29.

⁹⁹ *Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů* : č.j.: IN-A-324-1/2009. 1 vyd. Praha : Ministerstvo vnitra, Inspekce Policie ČR, 2008. 29 s.

7 DNA

Většina z nás si asi pod pojmem osobní údaj představí jméno, příjmení, rodné číslo, adresu bydliště, rodinný stav apod. Jen někteří si však, ale uvědomí, že existuje údaj, který nás charakterizuje tak komplexně, jako žádný jiný existující osobní údaj. Právě takovým údajem je deoxyribonukleová kyselina, nebo-li DNA, která je nositelkou genetické informace všech organismů. S pomocí DNA lze nejenom bezpečně identifikovat každého jedince, ale zároveň ze získaného tzv. profilu, můžeme i vyčíst řadu informací o fyzických charakteristikách daného jedince.¹⁰⁰

Kriminalistická genetická analýza (expertiza) je standardní kriminalistická znalecká metoda Policie ČR, která je dlouhodobě nejvíce využívaným znaleckým zkoumáním v Policii ČR. Mnohdy zkoumá neznámý degradovaný lidský biologický materiál obsahující DNA pro trestní řízení. Součástí genetického zkoumání je ukládání získaných profilů DNA do kriminalistické databáze (Národní databáze DNA) a následné vyhledávání a porovnávání shodných profilů DNA osob (odebíraných bukalním stěrem) a stop z míst trestných činů.¹⁰¹ **Z hlediska osobních údajů je bukalní stěr (výtěr části sliznice ústní dutiny pro zpracování příslušné DNA) nosičem osobních údajů a samotný profil biometrickým, tj. citlivým údajem.**

V současné době Česká republika nemá žádný speciální zákon, který by problematiku DNA upravoval komplexně, a proto lze její úpravu najít roztráštěnou v řadě právních předpisů. Cílem této práce je tedy zabývat se daným tématem nejenom z pohledu ochrany osobních údajů, ale i z pohledu právního. Je třeba nastavit přesná pravidla nakládání s těmito citlivými údaji společně s provozem databáze DNA, tak aby byla v souladu se všemi předpisy Evropské unie upravující danou problematiku, a proto jsem se rozhodla s tímto tématem zabývat podrobněji.

7.1 Historie objevení DNA

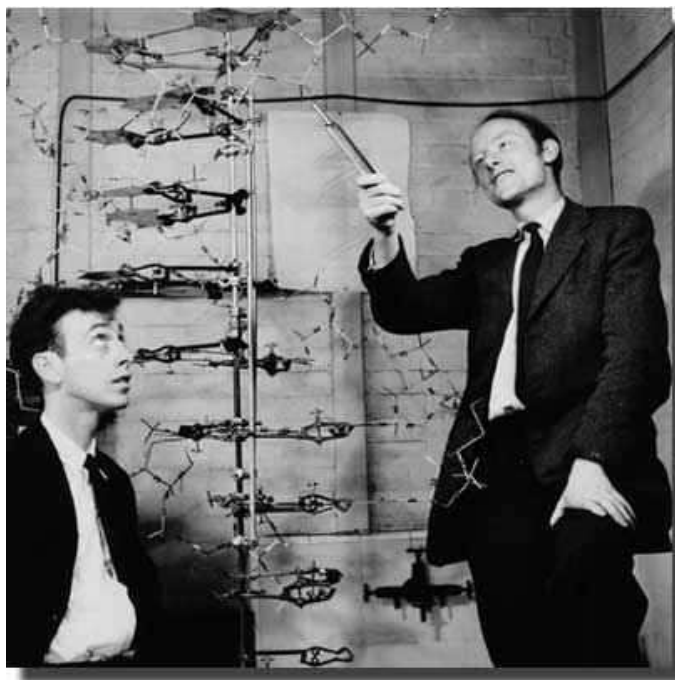
Za jednoho z prvních vědců, kteří se začali zabývat genetikou je považován Johann Gregor Mendel, který se zabýval křížením rostlin. Dalším známým

¹⁰⁰ FOLDA, J. *Databáze DNA* [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů, 2007 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=0&submenu=287&loc=291>>.

¹⁰¹ VANČO, E., *Prezentace - Kriminalistická genetika v Policii České republiky : Geneze, vývoj a současný stav*. Praha : Kriminalistický ústav Praha.

přírodovědcem zabývajícím se genetikou byl Charlie Robert Darwin. Za objevitele molekuly jako takové je považován Johannes Friedrich Miescher. Nicméně genetikou se zabývaly i spousty jiných významných světových vědců, lékařů a profesorů.

I když za objevitele molekuly DNA je považován Johannes Friedrich Miescher, strukturní model dvoušroubovice DNA se podařilo vytvořit dvěma spolupracovníkům z anglické Cambridge, kterými byli **James Deset Watson** a **Francis Harry Compton Crick**, kteří za svůj objev získali Nobelovu cenu za medicínu.¹⁰²

Obr. č. 4 James Deset Watson a Francis Harry Compton Crick se strukturou DNA¹⁰³

V oblasti genetiky však bylo neustále co objevovat a tak po zhotovení modelu dvoušroubovice DNA následovalo mnoho dalších objevů. O nejvýznamnějším z nich se zmíním v následující podkapitole.

7.1.1 Objevení identifikace jedinců pomocí DNA a počátky jejího následného využití v kriminalistice

Významný objev pro oblast kriminalistiky učinil v roce 1985 profesor sir **Alec Jeffreys**, který zjistil, že nositel genetické informace tzv. deoxyribonukleová kyselina

¹⁰² POŘÍZEK, M. *Využití genetiky v kriminalistice*. Karlovy Vary, 2009. 50 s. Bakalářská práce (Bc.). Vysoká škola Karlovy Vary o. p. s.. Právní specializace.

¹⁰³ POŘÍZEK, M. *Využití genetiky v kriminalistice*. Karlovy Vary, 2009. 50 s. Bakalářská práce (Bc.). Vysoká škola Karlovy Vary o. p. s. Právní specializace. Obr. dostupný také z WWW: <http://www.gordon-ermer.com/uploaded_images/watson-702693.jpg>.

(DNA) je specifická pro každého jednotlivce. Přišel s metodou genetické daktyloskopie (tzv. DNA fingerprinting), která umožňuje díky unikátnosti genetického kódu u každého z nás spolehlivě určit, za předpokladu srovnávacího vzorku, zdali daný úsek DNA patří danému člověku. Není divu, že tato metoda vzbudila brzy zájem policie, která v ní viděla šanci na odhalení pachatelů trestných činů, kterým se dařilo unikat spravedlnosti. Metoda identifikace osob pomocí profilu DNA byla v praxi poprvé využita britským Scotland Yardem v roce 1987, kdy byl pomocí získaného profilu DNA usvědčen několikanásobný vrah. Tato technika od té doby slouží k řešení případů trestných činů a určení identity.¹⁰⁴

Je však třeba zdůraznit, že identifikaci konkrétní osoby lze s pomocí DNA provést pouze tehdy, existuje-li srovnávací materiál.¹⁰⁵ Každý z nás v okamžiku, kdy se dotýká různých předmětů, na nich zanechává své genetické stopy, jako jsou např. částičky kůže, kapky krve, potu apod. Biologický srovnávací materiál, pro potřebu genetické analýzy, je nejčastěji zajišťován tzv. bukálním stěrem pomocí odběrové soupravy. V případech, kdy srovnávací materiál takto nelze odebrat, např. u mrtvol, je odebírána krev, část tkáně, nehty, vlasy apod. V případech kosterních nálezů je jako srovnávací materiál většinou zajišťován úlomek kostí, zubů atd.

Ze stop nacházejících se na místě činu lze tedy za účelem identifikace zjistit profil možného pachatele (soubor hodnot odečtených v laboratoři z úseků DNA, nikoliv kompletní vzorec DNA) a srovnat jej s profily možných pachatelů. Takto vznikla myšlenka vytvořit srovnávací databázi potencionálních pachatelů trestných činů, která by zvyšovala pravděpodobnost uplatnění nové metody. „**V České republice byla metoda identifikace osob pomocí DNA poprvé využita v roce 1992.**“¹⁰⁶ Se zaváděním této metody začala i česká policie prosazovat možnost vytvořit centrální databázi DNA /viz. podkapitola č. 7.3 „Národní databáze DNA“/.

V souvislosti s vyšetřováním trestného činu vraždy třináctileté B. Němečkové mezi obcemi Kmětíněves a Hospozín nedaleko Velvar byl proveden v České republice v roce 2004 **první plošný odběr bukálních stěrů osob**, tzv. screening. Pachatel obět pobodal a poté na poli znásilnil. „Policisté při pátrání využívali vzorků DNA,

¹⁰⁴ POŘÍZEK, M. *Využití genetiky v kriminalistice*. Karlovy Vary, 2009. 50 s. Bakalářská práce (Bc.). Vysoká škola Karlovy Vary o. p. s.. Právní specializace.

¹⁰⁵ FOLDA, J. *Databáze DNA* [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů, 2007 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.uouu.cz/uouu.aspx?menu=0&submenu=287&loc=291>>.

¹⁰⁶ FOLDA, J. *Databáze DNA* [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů, 2007 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.uouu.cz/uouu.aspx?menu=0&submenu=287&loc=291>>.

které porovnávali se stopami, jež za nehty dívky zanechal vrah.“¹⁰⁷ Šlo o mravenčí práci. Policisté odebrali osobám z blízkého okolí přes 700 dobrovolně odevzdaných vzorků. Pozitivní výsledek zjistili až u 632. zkoumaného vzorku. Vraha, třináctiletého spolužáka oběti usvědčila DNA. Ten se k činu doznal.¹⁰⁸

7.2 Využití genetické analýzy v kriminalistice

„Genetici vědí, že každý člověk nosí ve svém těle cosi jako průkaz své totožnosti. Je celoživotně zabudován v buněčných jádrech těla a nedá se nijak zfalšovat ani padělat. Kromě medicíny jej využívá i policie – představuje pro ni mimořádnou šanci, jak si vybudovat databázi zločinců, kteří nemusejí být usvědčeni otiskem palce, ale svou DNA. Kriminalistika na rozdíl od medicíny, využívá k analýze odlišné molekuly DNA, takzvané **nekódující sekvence**, které neposkytují informace o možném zdravotním stavu osoby. Pro kriminalistickou praxi sehrává roli výjimečně důležitou, neboť **umožňuje vyhledávat shody DNA profilů, a tak zjistit například vzájemnou souvislost různých trestných činů.**“¹⁰⁹ Například shoda DNA profilů pachatele a stopy nalezené na místě činu mohou prokázat, že se konkrétní pachatel (osoba, jejíž profil souhlasí se stopou nalezené na místě činu) na tomto místě nacházel. **Pravděpodobnost, že stejné osoby budou mít stejný genetický profil, je udávána poměrem více než 1:500 miliardám** a jedinou známou situací, kdy k tomu dochází, jsou jednovaječná dvojčata.“¹¹⁰ **Zároveň umožňuje i identifikaci neznámých lidských ostatků a pohřešovaných osob.**

I když to ochránci lidských práv neradi vidí, z hlediska policejní praxe je samozřejmě důležité, aby Národní databáze DNA (dále jen „ND DNA“) obsahovala co nejvyšší počet profilů osob páchajících trestnou činností, neboť se tím výrazně zvyšuje pravděpodobnost nalezení případných shod. Zjistí se tak např., že člověk, který dnes spáchal loupežné přepadení, minulý rok znásilnil několik žen.

¹⁰⁷ Novinky.CZ – Vraždu třináctileté Barborky z Kmetěněvsí policie odložila [online]. 2004 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/45932-vrazdu-trinactilete-barborky-z-kmetinevsi-police-odlozila.html>>.

¹⁰⁸ Novinky.CZ – Vraždu třináctileté Barborky z Kmetěněvsí policie odložila [online]. 2004 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/45932-vrazdu-trinactilete-barborky-z-kmetinevsi-police-odlozila.html>>.

¹⁰⁹ Aktuality v oblasti genetiky : DNA na stopě zločinu [online]. 2005 [cit. 18. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.dnatest.cz/CZ/01_DNA_aktuality_a_zpravy_z_oblasti_genetiky/cz_news_archiv.asp#q6>.

¹¹⁰ FOLDA, J. Elektronické databáze osobních údajů. *Knihovna* [online]. 2007, č. 2 [cit. 19. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna72/folda.htm>>. ISSN 1801-3252.

Metod, které se při analýze DNA používají, bylo vyvinuto mnoho. Odebírání vzorků pro potřeby Policie ČR se však u lidí provádí většinou metodou tzv. bukálního stěru buněk z vnitřní strany tváře vatovou tyčinkou, který se stává nosičem osobních údajů. Tento odběr je bezbolestný a rychlý. Může jej zajistit policista, lékař, zdravotnická osoba nebo dotyčná osoba sama.¹¹¹ Jak již bylo řečeno, „výsledný genetický profil nám s výjimkou informace o pohlaví zjišťované osoby neříká nic o jejích genetických predispozicích, umožňuje ale její jednoznačnou identifikaci.“¹¹² Samotný profil se tak stává biometrickým, tj. **citlivým údajem**.

Genetická expertíza je také běžně využívána při zjišťování identifikace obětí hromadných katastrof a teroristických útoků. V případech, kdy z důvodu velkého poškození těl obětí nelze jejich identifikaci zjistit např. z otisků zubů, prstů nebo zvláštních znamení se přistupuje k využití právě identifikační analýzy DNA.

7.3 Národní databáze DNA

Jak jsem již nastínila ve výkladu pojmů, ND DNA je de facto policejním expertizním **informačním systémem** umožňující registrovat, uchovávat a porovnávat genetické profily osob získané ze stop na místech trestných činů, se srovnávacími vzorky a provádět tak individuální identifikaci osob. Databáze DNA jsou konstruovány tak, aby v nich bylo možné snadno vyhledávat a porovnávat uložené profily DNA a určit konkrétní osobu. Naplňují tak přesně definici pojmu zpracování osobních údajů, elektronické databáze osobních údajů, tudíž je nezbytné právní vymezení jejich fungování /viz. kapitola č. 3 „právní úprava“/.

K ujednocení **jednotlivých národních databází DNA** slouží databázový systém CODIS (Combinated DNA Analysis System). Tento systém vyvinula FBI speciálně pro kriminalistické účely jako databázový software DNA profilů. Poprvé byl systém CODIS spuštěn v roce 1990 pro potřeby 14 států USA jako pilotní program. Vzhledem k tomu, že se během velmi krátké doby prokázala užitečnost tohoto systému, bylo rozhodnuto o vybudování Národní databáze DNA, která představuje nejvyšší hierarchickou úroveň systému CODIS. Vzhledem k tomu, že systém CODIS poskytuje

¹¹¹ *Aktuality v oblasti genetiky : DNA na stopě zločinu* [online]. 2005 [cit. 18. února 2011]. Dostupný z WWW:

<http://www.dnatest.cz/CZ/01_DNA_aktuality_a_zpravy_z_oblasti_genetiky/cz_news_archiv.asp#q6>.

¹¹² FOLDA, J. Elektronické databáze osobních údajů. *Knihovna* [online]. 2007, č. 2 [cit. 19. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna72/folda.htm>>. ISSN 1801-3252.

FBI policejním státům cizích sborů bezplatně, je tento systém ve světě nejrozšířenější.¹¹³ „Všechny tyto systémy využívají pouze nekódující sekvence DNA; jsou vypracovány celosvětové standardy jejich zabezpečení. Databáze CODIS představuje komplexní řešení problému shromažďování, evidence a expedice DNA profilů nejenom v rámci dané země, ale i při mezinárodní komunikaci prostřednictvím Interpolu. Splňuje všechny kritéria bezpečnosti a ochrany osobních údajů, v současnosti jde o nejpropracovanější program pro tvorbu databází.

7.3.1 Historie zřizování národních databází DNA v EU

Evropská unie v rámci politik tzv. třetího pilíře doporučuje na základě zkušeností Velké Británie (která v roce 1995 zřídila jako první na světě Národní databázi DNA ve Velké Británii)¹¹⁴ /viz. kapitola č. 3/ zřízení národních databází všem členskými státy EU. Dnes je tato databáze se svým počtem vzorků více než 5 % populace největší na světě. Národní databáze DNA ČR zahrnuje pro srovnání cca 0,2 % české populace.¹¹⁵

7.3.2 Národní databáze DNA České republiky

Vznik databáze DNA v České republice je datován k prosinci roku 2001, kdy byl v Kriminologickém ústavu Praha spuštěn zkušební provoz databázového systému CODIS. Systém CODIS byl získán od americké FBI na základě doporučení Rady Evropy č. 193/1997.

Národní databázi DNA provozuje Kriminologický ústav Policie České republiky Praha. Možnost vkládat a porovnávat DNA profily mohou však všechny odbory kriminologické techniky a expertiz Policie České republiky. Národní databáze je rozdělena do dvou částí, přičemž jednu tvoří **tzv. CODIS** s databází DNA profilů získané ze zajištěných stop, osob nebo mrtvol neznámé totožnosti a druhou část tvoří **tzv. databáze INFO DNA**, která obsahuje identifikační osobní údaje evidovaných osob,

¹¹³ŠIMKOVÁ, R. Legislativní problémy národní databáze DNA. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW:

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

¹¹⁴FOLDA, J. *Databáze DNA* [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů, 2007 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=0&submenu=287&loc=291>>.

¹¹⁵FOLDA, J. Elektronické databáze osobních údajů. *Knihovna* [online]. 2007, č. 2 [cit. 19. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna72/folda.htm>>. ISSN 1801-3252.

jejichž srovnávací stopy byly za účelem analýzy DNA zajištěny společně s údaji s uvedením kdy, kde, jak, kým a za jakým účelem byl buklíni stěr proveden nebo genetický profil vzorku do DNA zařazen. Zmíněná evidence je oddělena od softwaru databáze CODIS, přičemž jsou obě společně propojeny přes alfanumerický kód, tzv. identifikátor. ND DNA tak umožňuje vkládat, uchovávat a porovnávat profily DNA osob zajištěných z kriminalistických stop s profily DNA srovnávacích vzorků. Celý systém je také zabezpečen před neoprávněným vstupem, zápisem či výmazem.

Jednotný databázový systém má řadu komunikačních výhod, např. je již počítáno s mezinárodní informační komunikací. Dnes je již běžné, že Kriminalistický ústav Praha (dále KÚP) je zejména cestou Interpolu – dožadován různými evropskými státy o porovnání profilů DNA.¹¹⁶

Příklad uložení DNA profilů osobních údajů v databázích CODIS a INFO DNA:

CODIS – informace o DNA profilu	INFO-DNA
0047-<18/17; 14/15; 14/17;....> čj.....	0047 – Jan Bendl, narozen, rodné číslo, pohlaví
0051-<14/17; 17/16; 9/17;....> čj.....	0051 – stopy na místě vraždy
0075-<14/15; 14/17; 14/18;....> čj.....	0075 – neznámý mrtvý muž

Tab. č. 1 - Příklad uložení DNA profilů v databázi DNA¹¹⁷

7.3.2.1 Obsah ND DNA České republiky

Národní kriminalistická databáze DNA obsahuje profily DNA:

- I) získané ze **stop** z míst dosud neobjasněných trestných činů nebo mimořádných událostí,
- II) a) **osob**, u nichž je to nutné k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin¹¹⁸ („prověřovaná osoba“), pokud jsou současně zaslány i srovnávací stopy z místa činu,

¹¹⁶ŠIMKOVÁ, R. Legislativní problémy národní databáze DNA. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW:

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

¹¹⁷BENDOVIÁ, K. *Prezentace - Kontrolní zkušenosti Úřadu při zpracovávání DNA v rámci policejních databází*. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů.

¹¹⁸Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513. Dostupný také z WWW:

b) obviněných a podezřelých¹¹⁹ ze spáchání úmyslných trestných činů¹²⁰,

c) osob

1. ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu,

2. jimž bylo uloženo ochranné léčení,

3. nalezených, po nichž bylo vyhlášeno pátrání a které nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu,¹²¹

d) osob, které odmítly nebo nemohou prokázat svoji totožnost,¹²²

e) mrtvých neznámé totožnosti, včetně kosterních nálezů a částí lidských těl.¹²³

„a veškeré příslušenství nezbytné k provozování databáze profilů DNA včetně uložených stop z míst trestných činů a mimořádných událostí v podobě „in natura“¹²⁴

III) V rámci prověřování a objasňování trestné činnosti se odebírají biologické vzorky i dalších osob, tzv. „**eliminačních osob**“, např.

1. poškozený trestným činem nebo jeho oznamovatel (za účelem vyloučení biologických nebo daktyloskopických stop),

2. biologicky příbuzná pohřešované nebo hledané osoby (pouze odběr biologického materiálu za účelem identifikace),

3. plošný screening (ve výjimečných případech v souvislosti s pátráním po osobě pachatele),

které slouží pouze pro porovnání v systému CODIS a nestávají se součástí ND DNA, pokud pro to nevznikne jiný důvod (např. trestní stíhání této osoby).¹²⁵ „Kromě jména

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.

¹¹⁹ Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513. Dostupný také z WWW:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.

¹²⁰ Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění (zákon o Policii ČR). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4116. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=273/2008&PC_8411_b=273/2008&PC_8411_ps=10#10821>.

¹²¹ Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění (zákon o Policii ČR). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4116. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=273/2008&PC_8411_b=273/2008&PC_8411_ps=10#10821>.

¹²² Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění (zákon o Policii ČR). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4116. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=273/2008&PC_8411_b=273/2008&PC_8411_ps=10#10821>.

¹²³ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA*. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2002. 6 s.

¹²⁴ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA*. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2002. čl. 3, Obsah národní databáze DNA, s. 3.

a příjmení u nich nejsou uváděny žádné osobní údaje. Srovnávací vzorek může být opatřen kódem, který stanoví dožadující orgán.“¹²⁶ V poslední řadě jsou součástí databáze DNA eliminační vzorky pracovníků genetických laboratoří včetně jejich profilu DNA.

Stav databáze DNA k 31. 12. 2010		
Profily vložené do software CODIS	pachatelé	67373
	oběti	302
	neznámé mrtvoly	487
	neztotožněné stopy z MČ	13388
	ostatní vzorky	417
	eliminační vzorky	422
Σ CODIS 82389		
Zjištěné shody (CODIS)	stopa - stopa	1410
	osoba - stopa	2381

Tabulka č. 2 – stav databáze DNA k prosinci roku 2010 ¹²⁷

Vysvětlivky k tabulce č. 2:

- **označení stopa-stopa** – slouží k označení shody zjištěné při porovnání DNA z biologické stopy zajištěné na místě činu s konkrétním profilem DNA z biologické stopy zajištěné na stejném, či jiném místě činu.
- **označení osoba-stopa** – slouží k označení shody DNA pocházející z biologické stopy zajištěné na místě činu s profilem DNA srovnávacího vzorku osoby.

Vymahatelnost identifikačních úkonů, následné naplňování kriminalistických databází včetně DNA a uschovací lhůty identifikačních vzorků jsou často diskutovaným tématem. JUDr. Otakar Motejl ve svém stanovisku o odběru biologických vzorků uvádí, že je možné zpochybnění např. v situaci, kdy právní podklad provedení celé akce je sporný. Pro představu v případě, kdy obhájce osoby, v soudním řízení usvědčované na základě biologického vzorku odebraného postupem pouze podle interního aktu

¹²⁵ŠIMKOVÁ, R. Legislativní problémy národní databáze DNA. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW:

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

¹²⁶ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA*. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2002. čl. 5, Zajišťování srovnávacích vzorků, s. 4.

¹²⁷ *Statistika naplňování Národní databáze DNA*. Praha: Kriminalistický ústav Praha, 2011. 1 s.

řízení, poukáže na nezákonnost takového důkazu.¹²⁸ I když je často poukazováno na to, že zde zákonná úprava chybí, názor Policie České republiky je takový, že odběr biologických vzorků, naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA se uskutečňuje na základě zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád a interního policejního pokynu (Závazného pokynu policejního prezidenta č. 88/2002), jakožto jiné úkony při plnění policejních činností, obdobně jako jiná zpracování osobních údajů. Dle názoru policie je tak zpracování osobních údajů a tedy provozování Národní databáze DNA v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.

I když by se mohlo někomu zdát, že dochází k omezování základních lidských práv, je si třeba uvědomit, že cílem je především ochrana majoritní společnosti při jejím každodenním ohrožení kriminalitou.¹²⁹

7.3.2.2 Doba uchování údajů v Národní databázi DNA

Doba uchování profilů DNA je v současné době řešena interním aktem řízení Policie České republiky (ZP PP č. 88/2002), podobně jako je stanovena k osobním údajům v jiných informačních systémech Policie České republiky. Ze strany Úřadu pro ochranu osobních údajů je to však kriticky posuzováno, neboť tento se domnívá, že uvedené by mělo být stanoveno v zákoně. Odpovědní příslušníci Policie ČR se naopak domnívají, že přístup Policie ČR k ND DNA je naprosto v pořádku a v souladu s legislativou, i když je doba uchování stanovena pouze v interních předpisech. Policie ČR se nebrání, aby byl provoz DNA stanoven zákonem, ale musí být zaručeno využívání této databáze policií ČR v plném rozsahu. V plánovaném novém interním aktu řízení, který by měl nahradit ZP PP č. 88/2002 by měla být kromě jiných připravovaných novel např. zpřesněna doba uchování profilů podle významu rozhodnutí konkrétního případu tak, aby uvedené bylo v souladu s požadavky EU.

V současné době je doba uchování dle ZP PP č. 88/2002 stanovena tak, že „profily DNA obviněných a odsouzených osob jsou ponechány v ND DNA do jejich

¹²⁸ MOTEJL, O., *Závěrečné stanovisko ve věci postupu Policie ČR při odběru biologických vzorků odsouzeným a obviněným* [online]. 2008 [cit. 18. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stanoviska-ochrance/zasadni-stanoviska/stanoviska-2008/stanovisko-odber-vzorku-dna-odsouzenym-a-obvinenym-3112008/>>.

¹²⁹ ŠIMKOVÁ, R. *Legislativní problémy národní databáze DNA*. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

věku 80 let. Pokud osoba zemře před dosažením tohoto věku, zůstane její profil DNA a ostatní osobní údaje v ND DNA ještě dalších 20 let ode dne jejího úmrtí.“¹³⁰

Ostatní profily DNA získané ze stop z míst dosud neobjasněných trestných činů nebo mimořádných událostí, stejně jako vyjmenovaných osob, mrtvol, kosterních nálezů a částí lidských těl neznámé totožnosti jsou ponechány v ND DNA do doby jejich ztotožnění, pokud osobě nebylo sděleno obvinění.

Profily osob, které byly zajištěny v rámci prověřování a objasňování trestné činnosti, srovnávací vzorky osob (např. osoba podezřelá ze spáchání trestného činu, domácí osoby), které budou využity pouze pro porovnání profilů DNA zjištěných z místa činu, mimořádné události apod., jsou evidovány pouze od doby příjmu na znalecké pracoviště do doby jejich využití ke srovnávacím účelům, maximálně však 3 měsíce od pravomocného ukončení trestního řízení nebo bezprostředně po skončení šetření trestného činu nebo mimořádné události. Pokud osobě není sděleno obvinění, jsou profily DNA po této době zlikvidovány v souladu s uvedeným ZP PP č. 88/2002.¹³¹

Názor Úřadu pro ochranu osobních údajů k provozování národní databáze Policií ČR je pak možno prezentovat na slovech jeho ředitele RNDr. Igor Němec, který že v kriminalistickém ústavu „uchovávají data nevinných lidí, či osob, které spáchaly pouze drobný trestný čin. Tím porušují základní lidská práva...“ Z již zmíněného rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku plyne, že by v policejní databázi měly trvale zůstat jen profily DNA osob, které spáchaly nějaký ze zvlášť závažných trestných činů.¹³² Zkušenosti zemí, které používají databázi DNA delší dobu než ČR (např. Velká Británie od roku 1995, Rakousko od roku 1997, Německo od roku 1998) poukazují na skutečnost, že až 90 % obzvlášť závažné trestné činnosti, která by nebyla objasněná bez využití databáze, je možné efektivně objasnit v souvislosti s objasňováním krádeží vloupáním, tj. méně závažnou činností. Výrazný efekt využívání DNA databáze je možné očekávat až při větším počtu DNA profilů v databázi.¹³³

Základní pravidlo pro likvidaci osobních údajů získaných z odebraných biologických vzorků za účelem budoucí identifikace (podle § 65 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR) pak upravuje ustanovení § 65 odst. 5 zákona č. 273/2008

¹³⁰Závažný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2002. čl. 8, Uschovací lhůty, s. 5.

¹³¹Závažný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA. 1 vyd. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2002. 6 s.

¹³²VANTUCH, P. *Big brother awards cz : Kriminalita a databáze DNA* [online]. 2009 [cit. 22. února 2011]. Dostupný z WWW: <bigbrotherawards.cz/node/1716>.

¹³³DZURINDA, M. *Vládný návrh zákona o používání analýzy deoxyribonukleové kyseliny na identifikáciu osôb č. 1380*. Bratislava: Národná rada Slovenskej republiky, 2002. 11 s.

Sb., o Policii ČR. Policie podle něj osobní údaje získané pro účely budoucí identifikace zlikviduje, jakmile jejich zpracování není nezbytné pro účely předcházení, vyhledávání nebo odhalování trestné činnosti anebo stíhání trestných činů nebo zajišťování bezpečnosti České republiky, veřejného pořádku nebo vnitřní bezpečnosti.¹³⁴

Podobně je tomu tak i Velké Británii, ve které „zákon žádnou konkrétní lhůtu neurčuje, pouze operuje s dobou nezbytně nutnou. Stejný režim se týká i uchovávání profilů DNA, které může mít policie ve své evidenci vlastně navždy. Dozorčí úřad má ale za to, že u osob zproštěných obžaloby to již není korektní.“¹³⁵ Odkazuje na to, že v takových případech není splněno kritérium nezbytnosti opatření v demokratické společnosti podle čl. 8 odst. 1 Úmluvy a Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva 30562/04, 30562/04, dle něhož je nutná likvidace údajů z databáze DNA u všech osob, jimž byl vzorek DNA odebrán, pokud nebyly odsouzeny pro trestnou činnost.¹³⁶ Velká Británie není jedinou zemí, kde není v obecně závazné právní úpravě stanovena žádná konkrétní lhůta pro likvidaci osobních údajů. Obdobná úprava je např. ve Španělsku.¹³⁷

Případné bližší a specifické podmínky uchovávání vzorků by vyřešila zákonná úprava o DNA, jejíž příprava by však zřejmě nebyla jednoduchá, již s ohledem na to, že by bylo nutné řešit rovnováhu práva na ochranu osobních údajů a práva na bezpečnost, jehož naplnění je jedním z hlavních úkolů Policie České republiky. Bylo by třeba posoudit mnoho situací, které mohou nastat – např. jak postupovat v případě, kdy dojde k překvalifikování trestného činu na přestupek, nebo případy kdy byla odsouzenému udělena amnestie, zproštění obviněného pro nedostatek důkazů apod.

Konkrétní návrhy k této problematice jsou uvedeny v podkapitole 9.2 a to z toho důvodu, že je pro řádné posouzení věci, nutno uvést a vysvětlit ještě další skutečnosti, které jsou obsahem následujících kapitol.

¹³⁴ Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění (zákon o Policii ČR). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4116. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=273/2008&PC_8411_b=273/2008&PC_8411_ps=10#10821>.

¹³⁵ ŠIMKOVÁ, R. Legislativní problémy národní databáze DNA. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

¹³⁶ VANTUCH, P. *Big brother awards cz : Kriminalita a databáze DNA* [online]. 2009 [cit. 22. února 2011]. Dostupný z WWW: <bigbrotherawards.cz/node/1716>.

¹³⁷ ŠIMKOVÁ, R. Legislativní problémy národní databáze DNA. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

8 Oprávnění odebrání biologických vzorků Policií ČR za účelem naplňování Národní databáze DNA

Někoho, kdo není v problematice národních databází DNA příliš orientován, možná překvapí níže uvedené skutečnosti, které významným způsobem ovlivňují práci a efektivitu policejních složek. Je téměř až spodivem, jak se během času měnil názor různých institucí na způsoby, jakými lze naplňovat národní databáze DNA, resp. jaké jsou právně přípustné možnosti, na základě kterých může policista nebo jiná osoba získat od dotčené osoby pomocí bukalního stěru biologický vzorek, určený pro další kriminalistické využití.

8.1 Oprávnění odběru biologického materiálu podle zákona o Policii ČR

Na základě Rezoluce Rady Evropy č. 193/1997, kdy bylo rozhodnuto o zřízení Národních databází DNA byla problematika využití kriminalistických analýz DNA legislativně řešena přijetím zákona č. 60/2001 Sb., v důsledku čehož došlo ke změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR. Při přípravě euronovely bylo zohledněno vybudování ND DNA a v ustanovení **§ 42e odst. 1 písm. e)** předchozího **zákona 283/1991 Sb., o Policii ČR** bylo zakotveno oprávnění policie (za stanovených podmínek) odebrat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení. Tato tzv. euronovela zakotvovala také **ochranu osobních údajů**, když byla inspirována ochranou osobních údajů při činnostech jiných policejních sborů ve vyspělých evropských zemích.

Shora uvedený zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR byl ke dni 1.1.2009 nahrazen **zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii ČR**. Zvláštnosti zpracování osobních údajů v souvislosti s odběrem biologických vzorků upravuje v platném zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR hlava desátá, konkrétně pak **ustanovení § 65 odst. 1**. Podle tohoto ustanovení může „Policie při plnění svých úkolů **pro účely budoucí identifikace u**

- a) osoby obviněné ze spáchání úmyslného trestného činu nebo osoby, které bylo sděleno podezření pro spáchání takového trestného činu,
- b) osoby ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu,

c) osoby, jíž bylo uloženo ochranné léčení nebo zabezpečovací detence, nebo d) osoby nalezené, po níž bylo vyhlášeno pátrání a která nemá způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu,

snímat daktyloskopické otisky, zjišťovat tělesné znaky, provádět měření těla, pořizovat obrazové, zvukové a obdobné záznamy a **odebírat biologické vzorky** umožňující získání informací o genetickém vybavení.¹³⁸

„Získávání osobních údajů z biologických vzorků osob je tedy možné pouze ohledně zákonem uvedeného okruhu osob a za stanovených podmínek.“¹³⁹

„Policie **osobní údaje získané podle § 65 odstavce 1** zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR využívá pro plnění svých zákonných úkolů, přičemž je však povinna je zlikvidovat, jakmile jejich zpracovávání není nezbytné pro účely předcházení, vyhledávání nebo odhalování trestné činnosti anebo stíhání trestných činů nebo zajišťování bezpečnosti České republiky, veřejného pořádku nebo vnitřní bezpečnosti.“¹⁴⁰

Na základě ustanovení **§ 63 odst. 4** zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR (týkajícího se prokázání totožnosti) je policie oprávněna, **nelze-li totožnost předvedené osoby zjistit** na základě sdělených údajů ani v dostupných evidencích, **získat informace potřebné k jejímu ztotožnění** snímáním daktyloskopických otisků, zjišťováním tělesných znaků, měření těla, pořizováním obrazových, zvukových a jiných záznamů a **odebíráním biologických vzorků** umožňujících získání informací o genetickém vybavení.¹⁴¹

¹³⁸ Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v platném znění (zákon o Policii ČR). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4116. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=273/2008&PC_8411_b=273/2008&PC_8411_ps=10#10821>.

¹³⁹ MATES, P. et al. *Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. § 65, Získávání osobních údajů pro účely budoucí identifikace, Komentář k odst. 1, s. 143. ISBN 978-80-7201-743-0.

¹⁴⁰ Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v platném znění (zákon o Policii ČR). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4116. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=273/2008&PC_8411_b=273/2008&PC_8411_ps=10#10821>.

¹⁴¹ Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v platném znění (zákon o Policii ČR). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4116. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=273/2008&PC_8411_b=273/2008&PC_8411_ps=10#10821>.

8.1.1 Odběr biologického materiálu proti vůli dotčené osoby podle zákona o Policii ČR

Podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR lze odběr biologických vzorků proti vůli dotčené osoby provést při plnění policejních úkolů po překonání odporu osoby, **jejíž totožnost nelze jinak zjistit, nebo za účelem budoucí identifikace**, v souladu s níže uvedenými ustanoveními:

Dle ustanovení § 65 odst. 2 a § 63 odst. 5 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR „nelze-li úkon pro odpor osoby provést, je policista oprávněn tento odpor překonat (podle §65 odst. 2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR po předchozí marné výzvě). Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu. **Překonat odpor osoby nelze, jde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity.**“¹⁴²

Tento postup rozebírá *MATES P. a spol. v Novém policejním právu s komentářem*, podle něhož „by bukalní stěr v případech, kdy osoba klade odpor, měl provádět lékař, který umí postupovat tak, aby nebylo ohroženo zdraví osoby, a je schopen posoudit, zda takový odběr nemůže být pro ni nebezpečný.“¹⁴³ Z ustanovení citovaného zákona o Policii ČR je dále zjevné, že **Policie ČR může zpracovávat** (tedy i odebírat, či jinak shromažďovat) **genetické údaje bez souhlasu jejich subjektů za podmínky, že je to nebytné pro plnění jejich úkolů.**

8.2 Oprávnění odběru biologického materiálu podle Trestního řádu

Odběr biologických srovnávacích vzorků je procesním úkonem prováděným zejména za účelem identifikace. Oprávnění Policie České republiky využívat analýzu DNA při vyšetřování konkrétních trestných činů v rámci trestního řízení je upraveno v § 114 odst. 2 a 3 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

Podle ustanovení § 114 odst. 2 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním „se odběru vzorku musí podrobit „osoba, o kterou jde“, pokud to je třeba **k provádění**

¹⁴²Česko. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, v platném znění (zákon o Policii ČR). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4116. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=273/2008&PC_8411_b=273/2008&PC_8411_ps=10#10821>.

¹⁴³MATES, P. et al. *Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. § 63, Prokázání totožnosti, Komentář k odst. 4 - 5, s. 140. ISBN 978-80-7201-743-0.

důkazu.¹⁴⁴ Osobou o kterou jde, je nejen obviněný, ale rovněž tak i podezřelý, který byl zadržen podle § 76 odst. 1 trestního řádu a nebylo mu dosud sděleno obvinění, dále obžalovaný, odsouzený, svědek, poškozený nebo zúčastněná osoba. Ne však všechny profily DNA odebrané u osob podle tohoto ustanovení se stávají součástí ND DNA. **Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002** v čl. 3 stanoví, že srovnávací vzorky osob (např. podezřelých ze spáchání trestného činu nebo domácích osob budou využity pouze pro porovnání (jejich vyloučení nebo identifikaci), ale nestávají se součástí ND DNA. Uchovávány jsou u obviněných z trestných činů vymezených zmíněným interním předpisem Policie ČR.¹⁴⁵

Je-li k důkazu třeba zjistit totožnost osoby, která se zdržovala na místě činu, je osoba o kterou jde podle ustanovení § 114 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu povinna strpět úkony potřebné pro takové zjištění.¹⁴⁶ Jak již bylo řečeno, v rámci prověřování a objasňování trestné činnosti jsou totiž odebírány i biologické vzorky dalších osob. Tyto genetické profily opět slouží k porovnávání v rámci systému CODIS, ale nestávají se součástí Národní databáze DNA, pokud pro to nevznikne jiný důvod (např. je rozhodnuto o trestním stíhání dané osoby).¹⁴⁷

Také v rámci postupu před zahájením trestního stíhání podle § 158 odst. 3 písm. e) zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu **je policejní orgán oprávněn vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu odebrání vzorku DNA.**¹⁴⁸

8.2.1 Odběr biologického materiálu proti vůli dotčené osoby podle trestního řádu

Nástroje k donucení podezřelé nebo obviněné osoby, která odmítá poskytnout

¹⁴⁴ Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.

¹⁴⁵ *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA*. 1 vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2002. 6 s.

¹⁴⁶ Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.

¹⁴⁷ FOLDA, J. *Databáze DNA* [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů, 2007 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=0&submenu=287&loc=291>>.

¹⁴⁸ Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513. Dostupný také z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.

odběr biologických vzorků v trestním řízení upravuje ustanovení § 114 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., tr. řádu, podle kterého „nelze-li úkon podle odstavců 1 až 3 pro odpor **podezřelého nebo obviněného** provést a nejde-li o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity, je orgán činný v trestním řízení oprávněn po předchozí marné výzvě tento odpor překonat; **policejní orgán potřebuje k překonání odporu podezřelého předchozí souhlas státního zástupce**. Způsob překonání odporu musí být přiměřený intenzitě odporu.“¹⁴⁹

8.3 Nejnovější přístupy k problematice odběru biologického materiálu proti vůli dotčené osoby

Podle shora uvedených ustanovení zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR a zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu je patrné, že odběr biologických vzorků osob lze opatřit příslušníky Policie ČR **pouze pokud se nejedná o odběr krve nebo jiný obdobný úkon spojený se zásahem do tělesné integrity dotčené osoby**.

Až donedávna se v souvislosti s odebíráním biologických vzorků **formou bukálního stěru** velmi často objevovali diskuze, zda je tento odběr spojen se zásahem do tělesné integrity osoby, či nikoliv a **především za jakých podmínek odběru**. Za prostředek **porušující tělesnou integritu** je všeobecně považován ten, který zcela nebo zčásti proniká povrchem těla, a tak dochází při odběru biologického materiálu k přímému zásahu do těla osoby. Za účelem bezpečné metody odběru srovnávacího vzorku byl vypracován prostředek SOBIMA, který umožňuje bukální stěr.¹⁵⁰

I přes to, že podle nařízení vlády č. 336/2004 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na zdravotnické prostředky a kterým se mění nařízení vlády č. 251/2003 Sb., kterým se mění některá nařízení vlády vydaná k provedení zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, **nelze bukální stěr považovat za invazivní metodu spojenou s porušením tělesné integrity, byla snaha neustále zpochybňovat neinvazivnost** tohoto způsobu odběru.¹⁵¹

¹⁴⁹ Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513. Dostupný také z WWW:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_nu mber1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.

¹⁵⁰ npor. Mgr. Šimková, Radka. Legislativní problémy národní databáze DNA. Kriminálnístika [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW:

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

¹⁵¹ Česko. Nařízení Vlády České republiky č. 336/2004, kterým se stanoví technické

Například podle názoru JUDr. Otakara Motejla **lze tento postup považovat za alespoň hraniční**. Při dané metodě podle něj totiž nejde čistě o odběr slin, jak by se mohlo zdát, ale o stěr povrchu sliznice z vnitřní strany ústní dutiny. Tehdejší ombudsman uvedl, že pokud odběr probíhá v klidu a dobrovolně, jistě nepůsobí dramaticky, avšak **při překonávání odporu** za současné manipulace součástí odběrové soupravy v ústech osoby, **si lze velice jednoduše představit narušení tělesné integrity této bránící se osoby**. V závěru svého stanoviska uvedl, že toto nemá za cíl oslabit ochranu společnosti před pachateli trestným činů, ale naopak přispět k ochraně efektivnější.¹⁵²

Toto zpochybňování a nekonečné dohadování o invazivnosti a neinvazivnosti bukálního stěru při odběru proti vůli dotčené osoby však dne 30. listopadu 2010 ukončilo usnesení Pléna Ústavního soudu (**zveřejněné ve Sbírce zákonů České republiky částka 151/2010**).¹⁵³ Podle jeho sdělení k úkonům podle § 114 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, **shledal Ústavní soud na rozdíl od dřívějších rozhodnutí soudu donucení k neinvazivnímu odběru ústavně konformním a značně se tak odchýlil od svého dřívějšího právního názoru**. Například v případě dřívějších rozhodnutí ústavního soudu z roku 2006 a 2007, které se týkaly přípustnosti uplatnění donucovacích prostředků proti vůli dotčené osoby. Stěžovatelé tehdy argumentovali porušením Listiny základních práv a svobod a dvou mezinárodních lidsko-právních úmluv se zákazem nucení k sebeobviňování – z latinské zásady „*nemo tenetur se ipsem accusare*“, tedy **nikdo není povinen sám sebe obviňovat**. Ústavní soud tehdy založil kasační výrok na tvrzení, **že nikdo nemůže být prostřednictvím pokuty nucen k jednání, které je nutno považovat za sebeobviňování. Soud na základě tohoto tvrzení rozhodl, že uložením pořádkové pokuty za nesplnění povinnosti podle § 114 odst. 2 a 4 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu, tedy za neuposlechnutí výzvy k poskytnutí vzorku vlasů a bukálních stěrů bylo porušeno základní právo stěžovatelů podle článku 37 odst. 1, čl. 40 odst.**

požadavky na zdravotnické prostředky a kterým se mění nařízení vlády č. 251/2003 Sb., kterým se mění některá nařízení vlády vydaná k provedení zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 108, s. 7225.

¹⁵² MOTEJL, O., *Závěrečné stanovisko ve věci postupu Policie ČR při odběru biologických vzorků odsouzeným a obviněným* [online]. 2008 [cit. 18. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stanoviska-ochrance/zasadni-stanoviska/stanoviska-2008/stanovisko-odber-vzorku-dna-odsouzenym-a-obvinenym-3112008/>>.

¹⁵³ Česko. Sdělení Ústavního soudu č. 439/2010, o přijetí stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2010 k úkonům podle § 114 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, spočívající v sejmutí pachové stopy, odebrání vzorků vlasů a bukálního stěru. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, částka 151, s. 5786-5792.

2, 3 a 4 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1, 2 a odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.¹⁵⁴

Naproti tomu zahraniční soudy však posléze dospěli k interpretaci, že zásadu sebeobviňování nelze vykládat neomezeně, jelikož by tak bylo znemožněno efektivní vyšetřování. **Zákaz sebeobviňování proto omezují na právo odmítnout poskytnutí aktivní součinnosti. Odběr biologických vzorků z povrchů těla, či ústní dutiny vyžaduje podle nich pouze pasivní strpění úkonu ze strany obviněného a není tudíž porušením zákazu.** „V některých rozsudcích dospěl Evropský soud k závěru, že za účelem získání vzorků krve, moči, vlasů a lidské tkáně pro účely testů DNA je obviněný, či podezřelý povinen pasivně strpět tento pouze nepatrný zásah do tělesné integrity. **Tento krok odůvodnil jako nezbytný k předcházení zločinnosti, což Úmluva o lidských právech umožňuje.**

Ústavní soud České republiky dle usnesení Pléna rozhodl, že **pravidlo o zabránění sebeobviňování by nemělo poskytnout absolutní ochranu** v tom smyslu, že by obviněný, či podezřelý nebyl povinen se účastnit vyšetřovacích úkonů vůbec.¹⁵⁵ **Opačný výklad by v důsledku vedl k rozporu s obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy,** stojí ve stanovisku pléna. Rozhodnutí se týká jen zákroků, které nevyžadují aktivní spoluúčast osoby, ale jen to, aby strpěl jejich bezbolestné provedení. Jedná se tedy o odběr pachových stop, vlasů a bukalní stěr.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Česko. Sdělení Ústavního soudu č. 439/2010 o přijetí stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2010 k úkonům podle § 114 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, spočívající v sejmutí pachové stopy, odebírání vzorků vlasů a bukalního stěru. In Sběrka zákonů, Česká republika. 2010, částka 151, s. 5786-5792.

¹⁵⁵ *Deník Referendum Domov - Ústavní soud neodmítl nucení odebírání tělesných vzorků* [online]. 2010 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/7742-ustavni-soud-neodmitl-nucene-odebirani-telesnych-vzorku>>.

¹⁵⁶ *Lidovky.cz – Policie může odebírat sliny a vlasy i bez souhlasu podezřelého, rozhodl soud* [online]. 2010 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/policie-muze-odebirat-sliny-a-vlasy-i-bez-souhlasu-podezreleho-rozhodl-soud-1-vi-/ln_domov.asp?c=A101206_170122_ln_domov_pks>.

9 Vedení národních databází DNA ve vybraných členských státech EU

V Evropě můžeme vysledovat v zásadě dva trendy v úpravě legislativy zabývající se problematikou DNA. V Anglii a Walesu mohou být odběry prováděny všem osobám zadrženým policií. Naproti tomu v Německu a Rakousku je přesně stanovený okruh trestných činů, u nichž lze odběry provádět. Rozdílnost úprav se odráží i v rozsahu databází. Zatímco v Anglii a Walesu jsou uchovávány údaje o zhruba 4,5 milionech osobách, z toho však je něco přes milion lidí, kteří nemají žádný trestní záznam, tak v Německu se jedná o 650 tisíc osob a v Rakousku se jedná zhruba 120 tisíc osob.¹⁵⁷ Ve srovnání s databázemi DNA ostatních zemí EU obsahuje ND DNA v České republice k prosinci roku 2010 zhruba 82 tisíc profilů, z nichž přes dvě třetiny patří obviněným a odsouzeným, zbylá třetina jsou profily DNA ze zločinů, které dosud nebyly objasněny.¹⁵⁸

Co se týká subjektů, kteří se podílejí na jednotlivých úkonech při analýze DNA pro účely objasňování trestné činnosti a identifikace osob, jsou např. v Rakousku tyto subjekty od policie odděleny, čímž se dle tvrzení některých odborníků významně snižuje riziko zneužití. V České republice je správcem Národní databáze DNA Policie ČR. V odborných kruzích v České republice převládá názor, aby byla ND DNA spravována nezávislým úřadem, či institucí, tzn. ne Policíí ČR.¹⁵⁹ Osobně se domnívám, že z hlediska ochrany citlivých údajů je jednoznačně větší zárukou Policie ČR při eliminaci rizik spojených s nakládáním s osobními údaji, a to i s ohledem na zkušenosti jiných zemí EU z minulosti. „Varujícím dojmem působí zprávy z minulosti, kdy britská policie využívala k analýze vzorků DNA zatčených osob soukromé společnosti LGC. Tato společnost po provedení testů předávala získané informace do Národního registru, ale ponechávala si kopie získaných vzorků DNA spolu s vysoce osobními údaji o jejich majitelích včetně jména, věku, barvy pleti,

¹⁵⁷VOBOŘIL, J. *Iuridicum Remedium : Proč potřebujeme novou právní úpravu využívání analýz DNA policií?* [online]. 2010 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/proc-potrebujeme-novou-pravni-upravu-vyuzivani-analyz-dna-policii-63396.html>>.

¹⁵⁸*Statistika naplňování Národní databáze DNA*. Praha : Kriminologický ústav Praha, 2011. 1 s.

¹⁵⁹VANĚK, D. *Návrh zákona o používání analýzy deoxyribonukleové kyseliny pro účely budoucí identifikace*. [online]. 1 vyd. Praha : Československá společnost pro forenzní genetiku [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://dnalegislativa.cz/storage/DV_navrh.pdf>.

či adresy bydliště.“¹⁶⁰ Pokud by však mělo dojít ke změně správce ND DNA, osobně bych jako určitou přijatelnou možnost tzv. nezávislé instituce, navrhovala vznik specializované složky u Ministerstva spravedlnosti ČR.

„V zahraničí je **odebrání biologických vzorků**, či jeho **setrvání v databázi a nakládání s ním** často podřízeno kontrole soudu, neboť jde o zásah do základního práva občanů, podobně jako při povolení soudce k odposlechům telefonu. Například v Nizozemí musí mít každá žádost policie o odebrání vzorku DNA předchozí souhlas státního zástupce či vyšetřujícího soudce. Tento dozorový článek má za úkol přezkoumat, zda provedení testu shody DNA může přispět k vyřešení předmětného případu. Na Novém Zélandě musí být k provedení testu DNA policií předchozí svolení soudce Vyššího soudu. Vzorky mohou být odebírány pouze od podezřelých z násilných trestných činů a odsouzených osob za trestné činy typu loupeže. Na Novém Zélandu se značně využívá dobrovolné odevzdávání vzorků DNA, které tvoří téměř 80% všech vzorků v databázi . Testování zde provádí Institut pro environmentální vědu a výzkum (ESR).“¹⁶¹

Německý trestní zákon v případech závažných trestných činů dovoluje na rozdíl od České republiky přistoupit k invazivním odběrům krve, stejně tak i jiných biologických materiálů.¹⁶²

Britská právní úprava neřeší stejně jako již nyní Česká republika otázku souhlasu dotčené osoby při odběru biologických vzorků – kromě odběru krve. Policisté tyto odběry provádí i proti vůli pachatele vytřením ústní dutiny nebo odstřížením vlasů. Stejný postup je uplatňován také ve Švédsku .¹⁶³

9.1 Historie Národní databáze DNA Velké Británie

Ve Velké Británii byla Národní databáze DNA zřízena jako první v EU, a to v roce 1995. V současné době patří se svým počtem profilů také k nejrozsáhlejším

¹⁶⁰FOLDA, J. *Databáze DNA* [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů, 2007 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=0&submenu=287&loc=291>>.

¹⁶¹SVATOŠOVÁ, H. *DNA databáze: ohrožení nejintimnějšího soukromí* [online]. 2010 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.slidilove.cz/content/dna-databaze-ohrozeni-nejintimnejsiho-soukromi>>.

¹⁶²BERÁNEK, J. *Lze podezřelý v trestním řízení nutit k odběru biologických stop?* [online]. 2010 [cit. 17. února 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/822480>.

¹⁶³npor. Mgr. Šimková, Radka. *Legislativní problémy národní databáze DNA. Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.

a dalo by se říct nejkontroverznějším v EU. Proto jsem se rozhodla jí více přiblížit v této kapitole.

V roce 2001 vstoupil v platnost zákon, na jehož základě začala být v Národní databázi Velké Británie ukládána DNA osob obviněných ze spáchání trestného činu bez ohledu na to, zda byly tyto osoby posléze odsouzeny. V dubnu 2004 pak došlo k dalšímu rozšíření, kdy k jejímu uložení dochází již v souvislosti se zatčením – výjimku tvoří pouze nejmenší přestupky. V mnoha případech není ani vzneseno obvinění, DNA dané osoby však již v Národní databázi zůstává. A tak v procentuálním vyjádření zahrnovala databáze Velké Británie k prosinci roku 2005 5,2% obyvatel. Přičemž průměr zemí EU byl pouze 1,13 % údajů osob. V USA zahrnovala ke konci roku 2005 národní databáze pouze 0,5 % populace.¹⁶⁴

Narůstání osobních údajů v databázi Velké Británie tak nekontrolovatelně narůstalo až do doby, kdy **Evropský soud pro lidská práva ve Štrasburku vydal v roce 2008 ve věci S. a Marper proti Spojenému království rozhodnutí, ve kterém uvedl, že uchovávání vzorků a profilů DNA osob, jež byly v minulosti podezřelé či obviněné ze spáchání trestné činnosti a jimž se vina nikdy neprokázala, je v rozporu s článkem 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně základních lidských práv a svobod** (dále jen „Úmluva“), neboť nespĺňuje kritérium nezbytnosti opatření v demokratické společnosti. Jednalo se o stížnost podanou dvěma občany Spojeného království týkající se uchování otisků prstů, biologického materiálu a profilů DNA odebraných v souvislosti s jejich trestním stíháním, které však bylo následně zastaveno. Jeden ze stěžovatelů byl obviněn z pokusu o loupež, následně však byl obvinění zproštěn, druhý byl obviněn z týrání své partnerky (družky), v průběhu řízení byl však spor urovnán a trestní stíhání bylo zastaveno. Žádost stěžovatelů, aby byly odebrané vzorky zlikvidovány, nebyla vyslyšena, a proto stěžovatelé považovali tento postup za porušení jejich práv vyplývajících z Úmluvy.¹⁶⁵ Soud dospěl k tomu, že odebírání buněčných vzorků a jejich další uchování národní právo umožňuje, nicméně posoudil tyto normy jako příliš obecně formulované. Soud požaduje, aby pravidla upravující uchování dat, jejich další použití a likvidace byla jasná a detailní, čímž budou dány

¹⁶⁴ FOLDA, J. Databáze DNA [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů, 2007 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW:

<<http://www.uouu.cz/uouu.aspx?menu=0&submenu=287&loc=291>>.

¹⁶⁵ *European courts of human rights - Informace o obsahu rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. prosince 2008 ve věci S. a Marper proti Spojenému království (uchovávání otisků prstů, biologických vzorků a DNA profilů osob zbavených obvinění)*. Úplné znění v anglickém jazyce Dostupný z WWW: <www.echr.coe.int>.

záruky proti zneužití údajů.¹⁶⁶ Soud vyjádřil nad uchováváním takových dat znepokojení, jelikož podle něj vzniká stigmatizace nevinných osob, se kterými je i přes princip presumpce nevinny zacházeno stejně jako s odsouzenými – jejich osobní údaje jsou uchovávány stejně dlouho jako u odsouzených osob.¹⁶⁷ **Rozhodnutí uložilo britské vládě povinnost připravit plán pro budoucí nakládání s osobními údaji zadržovaných osob a pro výmaz stávajících profilů DNA obsahujících více než 4,5 milionu údajů.**

Evropský trend dnešní doby směřuje k omezení okruhu osob, u nichž může být DNA využívána k identifikaci, a to ať už se jedná o země jako Německo nebo Rakousko, kde je stanoven okruh trestných činů, při nichž je využití DNA přípustné a zároveň je zde dána podmínka, že u konkrétního pachatele musí existovat předpoklad, že bude možné daný profil DNA využít v budoucnu při jiném trestním řízení, nebo ve Velké Británii, která po klíčovém rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci *S. a Marper* proti Spojenému království přehodnocuje svůj dosavadní přístup k dané problematice.¹⁶⁸

Dalo by se říct, že stejně jako byla Evropským soudem pro lidská práva vyčtena právní úprava Spojeného království, je i právní základ v České republice pro odběr biologických vzorků a jejich další nakládání s informacemi o genetickém vybavení z nich získaných příliš obecně formulovaný, i když jej blíže doplňují interní akty řízení Policie ČR, které jak jsem již zmínila mají charakter resortní interní instrukce PČR, s kterou tudíž není obeznámena veřejnost včetně osob, jejichž genetické profily jsou v databázi DNA uchovávány. K úpravě uchování vzorků v zákoně o Policii ČR je však potřeba dodat, že zmíněné Rozhodnutí Evropského soudu bylo vydáno půl roku poté, kdy návrh nového zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR schválila Poslanecká sněmovna. Proto je potřeba na toto rozhodnutí reagovat.

¹⁶⁶VANTUCH, P. *Big brother awards cz : Kriminalita a databáze DNA* [online]. 2009 [cit. 22. února 2011]. Dostupný z WWW: <bigbrotherawards.cz/node/1716>.

¹⁶⁷ *European courts of human rights - Informace o obsahu rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. prosince 2008 ve věci S. a Marper proti Spojenému království (uchovávání otisků prstů, biologických vzorků a DNA profilů osob zbavených obvinění)*. Úplné znění v anglickém jazyce Dostupný z WWW: <www.echr.coe.int>.

¹⁶⁸ *Big brother awards.cz - Kampaň: DNA databáze* [online]. 2010 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.slidilove.cz/content/kampan-dna-databaze-0>>.

9.2 Dílčí závěr problematiky Národní databáze DNA

V doporučení č. R (92) 1 ze dne 10. února 1992 Výboru ministrů členským státům o využívání analýzy deoxyribonukleové kyseliny v rámci systému trestní justice je uvedeno: **Vytvoření a provozování jakéhokoliv registru DNA pro účely vyšetřování a stíhání trestných činů by mělo být právně upraveno.** Úřad pro ochranu osobních údajů zpochybňuje, že by „právní úpravou“ mohl být Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002, ale že by právní základ měly poskytovat předpisy tvořící ústavní pořádek. V současné době je nakládání s biologickým materiálem obecně formulováno v příslušných ustanoveních zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR a zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Dlouho navrhovaným řešením je právní úprava zcela nová, konkrétně upravující používání analýzy deoxyribonukleové kyseliny pro účely identifikace osob.

Policie ČR se jistě nebude bránit této zcela nové a samostatné právní úpravě *o používání analýzy DNA pro účely identifikace osob*, která může vyřešit všechny problémy, které v souvislosti s ND DNA existují a bude při tom odpovídat standardům definovaným zejména Radou Evropy a Evropským soudem pro lidská práva. Navrhovaný zákon o DNA musí být kromě evropských předpisů také v souladu s Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod. Vznik databáze DNA by znamenal také potřebnou novelizaci jiných právních předpisů, které s problematikou souvisejí (zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním).

Výhodou nového právního předpisu by byla možnost stanovit v něm podmínky odebírání a analýzy vzorků DNA včetně následného nakládání s citlivými osobními údaji nejenom v policejním sektoru, ale i v jiných institucích, jakými jsou zdravotnictví nebo soukromý sektor a eliminovat tak nebezpečí úniku osobních údajů.

V tomto novém zákoně bych uvítala taxativní vymezení okruhu osob, jimž lze biologické vzorky odebírat a následně jejich profily v ND DNA ukládat, společně s úpravou likvidace a vyřazení údajů z ND DNA, včetně stanovení přesných pravidel pro délku uchovávání záznamů v ND DNA. Konkrétně je především třeba přesně stanovit či vzorky se budou uchovávat a jak dlouho (obviněný, odsouzený), co se bude dít s profily DNA osob, jejichž trestní stíhání bylo zastaveno, byly zproštěny obžaloby, došlo k zahlazení odsouzení, amnestii, či nebyly pro trestnou činnost pravomocně odsouzeny a rozlišovat tak i přístup k pachatelům podle stadia vyšetřování. Nezávislým

dozorovým orgánem nad ND DNA je Úřad pro ochranu osobních údajů. Je však potřebné konkrétně definovat, jak a kým je kontrolována likvidace profilů a vzorků DNA (podezřelých, poškozených, zúčastněných, neobviněných, neodsouzených osob atd.)

V případě přijímání nového zákona o DNA bych navrhovala dále zohlednit připomínky, které nastaly po schválení ustanovení týkajících se DNA v novém zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii ČR:

„V Poslanecké sněmovně ani v Senátu se při projednávání vládního návrhu nového zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR neobjevily zásadní připomínky k ustanovením týkajícím se odběru vzorků DNA, tím méně pak návaznosti na Národní databázi DNA a uchovávání profilů DNA v ní. V důsledku toho byly § 63 odst. 4 a 5 a § 65 přijaty podle vládního návrhu bez připomínek, a tudíž i beze změn. V důvodové zprávě k novému zákonu o Policii ČR se uvádí, že návrh zákona byl předložen odborné diskusi v rámci Ministerstva vnitra, Policie ČR a dále členům Parlamentu České republiky a hejtmanům. Takto pojatá odborná diskuse, zahrnující složky policie, vnitra a část politického spektra, byla jednostranná a nedostatečná, protože se věnovala převážně jen systémovým otázkám policejní práce a členění policie do územních celků. Chyběly v ní však pohledy soudů, státního zastupitelství a advokacie na jednotlivé otázky boje s kriminalitou, v návaznosti na úpravu obsaženou v trestním řádu.“¹⁶⁹

Vše zmíněné je před podáním návrhu nové právní úpravy o používání DNA nezbytné podrobit důkladné analýze **tak, aby nebyla narušena rovnováha práva na bezpečnost a na druhou stranu práva na ochranu soukromí.**

Je si třeba uvědomit, že „Národní databáze DNA existuje v zájmu potřeb společnosti a většiny občanů při boji s kriminalitou, protože umožňuje účinněji chránit životy, zdraví a majetek před pachateli závažných trestných činů.“¹⁷⁰

¹⁶⁹VANTUCH, P. *Big brother awards cz : Kriminalita a databáze DNA* [online]. 2009 [cit. 22. února 2011]. Dostupný z WWW: <bigbrotherawards.cz/node/1716>.

¹⁷⁰VANTUCH, P. *Big brother awards cz : Kriminalita a databáze DNA* [online]. 2009 [cit. 22. února 2011]. Dostupný z WWW: <bigbrotherawards.cz/node/1716>.

Závěr

Problematika osobních údajů byla po dlouhou dobu vnímána jako nevýznamná a nedůležitá, dokonce až podřadná. O tom svědčí zejména skutečnost, že k jejímu právnímu zakotvení do našeho právního řádu došlo až v průběhu 90. let 20. století. Domnívám se, že zajištění ochrany osobních údajů, jak je v našem právním řádu zakotveno v současné době, lze považovat za komplexní pouze v oblasti informačních systémů, především v oblastech ústavněprávní, soukromoprávní, veřejnoprávní a v neposlední řadě také trestněprávní. Vzhledem k tomu, že Národní databáze DNA je do jisté míry novinkou v elektronických databázích, české právo dosud nepřijalo příslušné legislativní normy, které by tuto problematiku dostatečně a ve speciálním zákoně upravovaly v souladu s požadavky Evropské unie. Osobně se domnívám, že problematika Národní databáze DNA a činnosti s ní související jsou svou povahou natolik důležité, že by si zasloužovala speciální zákon, který by jasně stanovil pravidla a oprávnění policie při jejím provozování.

Na přijetí právních norem upravujících problematiku zpracování osobních údajů reagovaly i interní akty řízení Policie ČR. Tento soubor předpisů a pravidel pro zabezpečení ochrany osobních údajů, který je velmi obsáhlý a obtížný pro orientaci, zásadním způsobem ztěžuje osvojování si právního vědomí u policistů. Především s ohledem na právě uvedené skutečnosti, se tato práce pokusila zprostředkovat základní přehled právní úpravy osobních údajů, jež mají vliv na práci příslušníků Policie ČR při nakládání s osobními údaji. V práci byly definovány základní pojmy, přehledy právních předpisů upravujících tuto oblast včetně interních předpisů Policie ČR.

Z důvodu širokého spektra problematiky ochrany osobních údajů jsem se zaměřila blíže na oblast, ve které je s osobními daty nakládáno nejčastěji, tzn. využívání informačních systémů a databází. V práci jsem se pokusila přiblížit obsah této problematiky především v souvislosti s každodenním využíváním osobních údajů, přičemž jsem využila svých zkušeností z praxe na Oddělení správy a kontroly osobních údajů Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy v páté kapitole, kde jsem uvedla nejčastější pochybení, na základě kterých se případní uživatelé databází mohou takovýchto pochybení vyvarovat. V práci uvádím i příklady trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji.

Vzhledem k postojům a dotazům příslušníků a zaměstnanců PČR k této problematice, s nimiž se každodenně setkávám, považuji za nezbytné, aby policisté byli

s problematikou ochrany osobních údajů náležitě obeznámeni, pochopili její význam a nezbytnost a dokázali se v ní dostatečně orientovat, protože pro policii je získávání, zpracování a využívání osobních údajů jedním ze základních prostředků pro plnění jejich každodenních úkolů uložených zákony. V rámci této činnosti však musí získané osobní údaje náležitě chránit, k čemuž je třeba splnění dvou faktorů – orientovat se v předpisech upravujících danou problematiku a eliminovat tak riziko neprofesionálního výkonu a především pocíťovat osobní potřebu tyto hodnoty chránit. Nejčastější reakcí kontrolovaných osob (myšleno policistů), s kterou se setkávám je, že se jedná o bezvýznamný problém, který nezasluhuje jejich pozornost. V této souvislosti je si nutné uvědomovat možné důsledky neoprávněného nakládání s osobními údaji, v nejzávažnějším případě i trestného činu, který může mít za následek újmu na majetku, finanční újmu, či tzv. „krádež identity“. Smutnou skutečností je tedy, že nemalá část příslušníků PČR si bohužel neuvědomuje, že při výkonu své profese může způsobit osobám újmu i bez užití fyzické síly nebo zbraně. Jsem přesvědčena, že jsem touto prací dostatečně objasnila význam a smysl ochrany osobních údajů při jejich zpracování Policií ČR. V případě páchání úmyslné trestné činnosti neoprávněného nakládání s osobními údaji se stává nejčastější motivací vidina finančního obohacení.

I nadále platí, že hlavní pro eliminaci rizik v této oblasti jsou vedle metodické činnosti především preventivní a represivní nástroje. Jak ve své publikaci uvádí PhDr. Miroslava Matoušová z Úřadu na ochranu osobních údajů, „v určitém ohledu je názorné přirovnat ochranu osobních údajů k požární ochraně. Vyžaduje od každého přijímání preventivních opatření spojených s určitými náklady a omezením volnosti při rozhodování. Shodné je dokonce i to, že přijímaná opatření chodí někdo kontrolovat. Nejdůležitější shoda je v tom, že pokud je účinná, jeví se ochrana téměř jako zbytečná a obtěžující. Nikdo však nedá přednost tomu, poznat na vlastní kůži skutečně závažné důsledky jejich porušení.“¹⁷¹

Podobnou situaci jako Policie ČR, řeší i příslušníci policie ze sousední Německé spolkové republiky, kdy je obdobná situace charakterizována jako „řešení konfliktu mezi ochranou osobních údajů a zajištěním vnitřní bezpečnosti.“¹⁷² Jak zveřejnil německý časopis *Kriminalistik* „mezi svobodou a bezpečností existuje státoprávní napětí. Obě, jak ochrana před trestnými činy, tak ochrana osobních údajů jsou metodou

¹⁷¹ MATOUŠOVÁ, M. *Ochrana osobních údajů : v otázkách a odpovědích*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2004. Kapitola 1, s. 7-8. ISBN 80-7357-037-8.

¹⁷² GERNOT M.: *Argumentation-dataprotection* : Jablko sváru. In MVCR.CZ [online]. Fucik Petr. Německo, 16 září 2003, 12:12 [cit. 20. března 2011 16:15]. Dostupný z WWW: <usri@mvcz.cz>.

ochrany základního práva. Otázku jejich vztahu spolková vláda jednoznačně vyřešila zásadou: „ochrana osobních údajů a veřejná bezpečnost mají stejnou váhu“. Mezi oběma ústavními statky existuje konflikt v cíli, který musí být vyřešen, přičemž nepomůže „vmanévrovat“ ochranu osobních údajů a policejní práci „do zásadního soupeření.“ Obě korelující právní pozice musí být spíše pokud možno šetrně v obou směrech **kompenzovány**.¹⁷³

Osobně se domnívám, že obdobnou rovnováhu je třeba najít i mezi výkonem policejní činnosti příslušníků PČR na straně jedné a ochranou osobních údajů na straně druhé. Cílem ochrany osobních údajů není vzbudit u příslušníků Policie ČR hysterii a obavu z nakládání s osobními údaji při jejich každodenní práci, na druhou stranu je však nežádoucí vytvářet z ochrany osobních údajů pouze „prázdnou frázi“. Je třeba neustále si uvědomovat možné důsledky plynoucí z jejich neoprávněného nakládání a naučit se jejich ochranu vnímat jako samozřejmou součást každodenní práce policisty.

Další významnou oblastí, kterou jsem se v práci zabývala je zpracování osobních údajů v rámci Národní databáze DNA, společně s řešením problémů, které jsou v souvislosti s ní nejčastěji řešeny odbornou veřejností. V kapitolách zabývajících se DNA jsem poukázala na problémy, které s touto problematikou souvisejí. Celkem podrobně jsem se zabývala situací kolem odběru biologického materiálu formou bukalního stěru proti vůli dotčené osoby, kde jsem se na základě pomoci usnesení Pléna Ústavního soudu pokusila nalézt odpověď na to, zda se v případě, kdy osoba klade odpor ještě stále jedná o odběr neinvazivní. Podrobnou analýzou vývoje jednotlivých soudních rozsudků jsem zprostředkovala postupný odklon od až striktního přístupu k právům dotčených osob po znovuobjevení práva celé společnosti na ochranu před kriminalitou. Tento nejnovější trend dokazuje nejnovější Sdělení Ústavního soudu, na základě kterého se jednoznačně jedná o tzv. neinvazivní metodu odběru biologického materiálu i v případě, že je dotčené osobě bukalní stěr odebrán proti její vůli. V odůvodnění Ústavní soud uvedl, že úkon je spojen pouze s nepatrným zásahem do tělesné integrity a pokud osoba povinnosti nevyhoví, může ji být po upozornění na následky nevyhovění výzvy uložena pořádková pokuta. Osoba o kterou se jedná se poučí také o možnosti postupu podle zákona č. 141/1961 Sb., tr. řádu, který za určitých podmínek připouští právě fyzické překonání odporu dotčené osoby. Přesto, že postupy představují za normálních okolností zásah do práva obviněného

¹⁷³ GERNOT M.: Argumentation-dataprotection : Jablko sváru. In MVCR.CZ [online]. Fucik Petr. Německo, 16 září 2003, 12:12 [cit. 20. března 2011 16:15]. Dostupný z WWW: <usri@mvcz.cz>.

(podezřelého) na soukromý život, jsou obecně ospravedlněny podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů, jako nezbytné pro předcházení zločinnosti. Ústavní soud rozhodl, že v tomto případě nelze poskytnout pravidlem sebeobviňování osobě absolutní ochranu a stavět tak uvedené právo do rozporu s obecným zájmem společnosti na ochraně před trestnými činy.¹⁷⁴

Nejnovější přístup Ústavního soudu k této problematice je podle mého názoru právě pokusem o nalezení rovnováhy mezi právem jednotlivce na ochranu osobnosti a právem celé společnosti na ochranu před kriminalitou.

Mnou v úvodu stanovené cíle se mi jak doufám podařily splnit, i když jsem si vědoma toho, že rozsah bakalářské práce mne v některých ohledech významným způsobem limitoval. Tyto nedostatky bych ráda v budoucnu napravila případným rozšířením v diplomové práci.

¹⁷⁴ Česko. Sdělení Ústavního soudu č. 439/2010, o přijetí stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2010 k úkonům podle § 114 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, spočívající v sejmutí pachové stopy, odebrání vzorků vlasů a bukálního stěru. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, částka 151, s. 5786-5792.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BUTLER, J. T. *Forensic DNA typing : Biology, Technology, and Genetics of Str Markers*. 2. edition, Elsevier Academic Press. 2005. 688 pages. ISBN-10: 0121479528.
2. JELÍNEK, J. a kolektiv. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha : LEGES, 2009. 895 s. ISBN 978-80-87212-24-0.
3. KOČÁREK, E. *Molekulární biologie v medicíně*. 1. vyd. Brno : Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2007. 218 s. ISBN 978-80-7013-450-4.
4. KOČÁREK, E. *Molekulární biologie v medicíně*. 1. vyd. Brno : Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2007. 218 s. ISBN 978-80-7013-450-4.
5. KUČEROVÁ, A., et al. *Zákon o ochraně osobních údajů : Komentář*. 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2003. 388 s. ISBN 80-7179-762-6.
6. MACEK, P., UHLÍŘ, L. *Dějiny policie a četnictva II. : Československá republika (1918 – 1939)*. 1. vyd. Praha : Police History, 1999. 230 s. ISBN 80-902670-0-9.
7. MAŠTALKA, J. *Osobní údaje právo a my*. 1. vyd. Praha : C.H. BECK, 2008. 212 s. ISBN 978-80-7400-033-1.
8. MATES, P. et al. *Nové policejní právo : právní předpisy s komentářem*. 1. vyd. Praha : Linde, 2009. 143 s. ISBN 978-80-7201-743-0.
9. MATES, P. *Ochrana osobních údajů*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2002. 73 s. ISBN 80-246-0469-8.

10. MATES, P. *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. vyd. Praha : Linde, 2006. 184 s. ISBN 80-7201-589-3.
11. MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK, L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. vyd. Praha : ASPI a.s., 2008. 456 s. ISBN 978-80-7357-322-5.

Legislativní dokumenty

1. Česko. Nařízení Vlády České republiky č. 336 ze dne 5. května 2004, kterým se stanoví technické požadavky na zdravotnické prostředky a kterým se mění nařízení vlády č. 251/2003 Sb., kterým se mění některá nařízení vlády vydaná k provedení zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2004, částka 108, s. 7225.
2. Česko. Zákon č. 140/1961 trestní zákon. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 65, s. 465. Dostupný také z WWW:
<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.
3. Česko. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513. Dostupný také z WWW:
<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=141/1961&PC_8411_b=141/1961&PC_8411_ps=25#10821>.
4. Česko, Zákon č. 101 ze dne 4. dubna 2000 o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění (zákon o ochraně osobních údajů). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, částka 32, s. 1521-1532. Dostupný také z WWW:
<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=101%2F2000&number2=&name=&text>.

5. Česko. Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky, v platném znění (zákon o Policii ČR). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4116. Dostupný také z WWW:
<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_number1=273/2008&PC_8411_b=273/2008&PC_8411_ps=10#10821>.
6. Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, v platném znění (trestní zákoník). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-461.
Dostupný také z WWW:
<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?number1=40%2F2009&number2=&name=&text=>>.
7. Česko. Zákon č. 52/2009, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 18, s. 708. Dostupný také z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-5-unora-2009-kterym-se-meni-zakon-c-1411961-sb-o-trestnim-rozeni-soudnim-trestni-rad-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-nektere-dalsi-zakony-17016.html>>.
8. Česko. Sdělení Ústavního soudu č. 439 ze dne 31. prosince 2010 o přijetí stanoviska pléna Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2010 k úkonům podle § 114 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, spočívající v sejmutí pachové stopy, odebrání vzorků vlasů a bukalního stěru. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2010, částka 151, s. 5786-5792.

Empirické zdroje - Interní předpisy Policie ČR

1. *Metodický pokyn ředitele Kriminalistického ústavu Praha Policie České republiky č. 10/2002 k upřesnění okruhu osob, u nichž jsou prováděny identifikační úkony*. 1. vyd. Praha : Kriminalistický ústav, 2002. 7 s.
2. *Nariadení Ministerstva vnitra č. 55/2003, o obecné kontrole a supervizní činnosti*. 1. vyd. Praha : Ministerstvo vnitra, 2003. 24 s.

3. *Pokyn ředitele Odboru interního auditu a supervize č. 3/2006* . 1. vyd. Praha : Policejní prezidium, 2006.
4. *Rozkaz policejního prezidenta č. 52/2004, kterým se omezuje přijímání dožadání o genetická zkoumání znaleckými pracovišti Policie ČR.* 1. vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2004. 3 s.
5. *Rozkaz policejního prezidenta č.67/2009, o identifikačních úkonech a provozování zkušebního provozu informačního systému FODAGEN.* 1 vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2009. 2 s.
6. *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 3/2007.* 1 vyd. Praha : Kancelář policejního prezidenta – Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2007.
7. *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů Policejního prezidia ČR č. 5/2007 : Metodický pokyn ved. OSKOU PP ČR č. 2/2007.* 1 vyd. Praha : Policejní prezidium, Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2007.
8. *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 1/2009 : Využívání osobních údajů z IS v souvislosti s plněním úkolů.* 1 vyd. Praha : Kancelář policejního prezidenta – Oddělení správy a kontroly osobních údajů, 2009.
9. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2001 ke kriminalisticko-technické činnosti Policie ČR.* 1. vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2001. 198 s.
10. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 88/2002,k naplňování, provozování a využívání Národní databáze DNA.* 1 vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2002. 6 s.

11. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 215/2008, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů*. 1 vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2008. 59 s.
12. *Závazný pokyn policejního prezidenta č. 168/2009 o programu „Dotazy do informačních systémů“*. 1 vyd. Praha : Policejní prezidium České republiky, 2009. 14 s.

Elektronické internetové zdroje

1. *Aktuality v oblasti genetiky : DNA na stopě zločinu* [online]. 2005 [cit. 18. února 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.dnatest.cz/CZ/01_DNA_aktuality_a_zpravy_z_oblasti_genetiky/cz_news_archiv.asp#q6>.
2. BERÁNEK, J. *Lze podezřelé v trestním řízení nutit k odběru biologických stop?* [online]. 2010 [cit. 17. února 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/822480>.
3. *Big brother awards.cz - Kampaň: DNA databáze* [online]. 2010 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.slidilove.cz/content/kampan-dna-databaze-0>>.
4. DE HERT, P., GUTWIRTH, S. *Selected works of Serge Gutwirth : Privacy and the Criminal Law* [online]. 2006 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW:
<http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1004&context=serge_gutwirth>.
5. *Deník Referendum Domov - Ústavní soud neodmítl nucení odebrání tělesných vzorků* [online]. 2010 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.denikreferendum.cz/clanek/7742-ustavni-soud-neodmitl-nucene-odebirani-telesnych-vzorku>>.
6. *Doporučení č. R (92) I Výboru ministrů členskými státy o využívání analýzy DNA v rámci systému trestní justice* [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních

- údajů, 1992 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=0&submenu=50&loc=101>>.
7. FOLDA, J. Elektronické databáze osobních údajů. *Knihovna* [online]. 2007, č. 2 [cit. 19. února 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://knihovna.nkp.cz/knihovna72/folda.htm>>. ISSN 1801-3252.
 8. FOLDA, J. *Databáze DNA* [online]. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů, 2007 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=0&submenu=287&loc=291>>.
 9. HRBEK, M. *Krimidoma.cz - Policista napomáhal při 100 milionovém podvodu* [online]. 2009 [cit. 20. března 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.krimidoma.cz/detail.php?id=12532>>.
 10. *Lidovky.cz – Policie může odebírat sliny a vlasy i bez souhlasu podezřelého, rozhodl soud* [online]. 2010 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.lidovky.cz/policie-muze-odebirat-sliny-a-vlasy-i-bez-souhlasu-podezreleho-rozhodl-soud-1vi/ln_domov.asp?c=A101206_170122_ln_domov_pks>.
 11. LIŠKA, J. Seminář při příležitosti dne ochrany osobních údajů 2008. *Informační bulletin Úřadu pro ochranu osobních údajů* [online]. 2008, č. 1 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.uoou.cz/files/zpravodaj/bulletin_2008_01.pdf>.
 12. MOTEJL, O., *Závěrečné stanovisko ve věci postupu Policie ČR při odběru biologických vzorků odsouzeným a obviněným* [online]. 2008 [cit. 18. ledna 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ochrance.cz/stanoviska-ochrance/zasadni-stanoviska/stanoviska-2008/stanovisko-odber-vzorku-dna-odsouzenym-a-obvinenym-3112008/>>.
 13. NEJEDLÁ, M. To to letí, už je tady osmiletí – pozvánka do Úřadu. *Informační bulletin* [online] . 2008, č. 1 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.uoou.cz/files/zpravodaj/bulletin_2008_01.pdf>.

14. NEJEDLÁ, M. Seminář při příležitosti Dne ochrany osobních údajů 2008. *Informační bulletin* [online] . 2008, č. 1 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.uoou.cz/files/zpravodaj/bulletin_2008_01.pdf>.
15. *Novinky.CZ – Vraždu třináctileté Barborky z Kmětíněvsi policie odložila* [online]. 2004 [cit. 18. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/krimi/45932-vrazdu-trinactilete-barborky-z-kmetinevsi-policie-odložila.html>>.
16. *Policejní databáze DNA* [online]. 2008 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.uoou.cz/uoou.aspx?menu=0&submenu=10&loc=637>>.
17. POŘÍZEK, M. *Využití genetiky v kriminalistice*. Karlovy Vary, 2009. 50 s. Bakalářská práce (Bc.). Vysoká škola Karlovy Vary o.p.s.. Právní specializace. Dostupný také z WWW: <http://www.gordon-ermer.com/uploaded_images/watson-702693.jpg>.
18. SVATOŠOVÁ, H. *DNA databáze: ohrožení nejintimnějšího soukromí* [online]. 2010 [cit. 23. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.slidilove.cz/content/dna-databaze-ohrozeni-nejintimnejsiho-soukromi>>.
19. ŠIMKOVÁ, R. Legislativní problémy národní databáze DNA. *Kriminalistika* [online]. 2003, č. 3 [cit. 17.ledna 2011]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2003/03_03/simkova.html>.
20. *Úřad pro ochranu osobních údajů - Kontrolní protokol INSP3-5833/08/2* [online]. 2008 [cit. 11. listopadu 2010]. Dostupný z WWW: <www.uoou.cz>.
21. VANĚK, D. *Návrh zákona o používání analýzy deoxyribonukleové kyseliny pro účely budoucí identifikace*. [online]. 1 vyd. Praha : Československá společnost pro forenzní genetiku [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <http://dnalegislativa.cz/storage/DV_navrh.pdf>.

22. VANTUCH, P. *Big brother awards cz : Kriminalita a databáze DNA* [online]. 2009 [cit. 22. února 2011]. Dostupný z WWW: <bigbrotherawards.cz/node/1716>.
23. VOBOŘIL, J. *Iuridicum Remedium : Proč potřebujeme novou právní úpravu využívání analýz DNA policií?* [online]. 2010 [cit. 21. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/clanky/proc-potrebujeme-novou-pravni-upravu-vyuzivani-analyz-dna-policii-63396.html>>.
24. *Wikipedie : otevřená encyklopedie - Analýza* [online]. 2005, poslední revize 2. 3. 2001 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Analýza>>.
25. *Wikipedie : otevřená encyklopedie – DNA* [online]. 2005, poslední revize 16. 3. 2011 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/DNA>>.
26. *Wikipedie : otevřená encyklopedie - Syntéza* [online]. 2007, poslední revize 20. 2. 2007 [cit. 19. března 2011]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Synt%C3%A9za>>.

Elektronické intranetové zdroje

1. *Informační systém Údaj* [online]. 2010 [cit. 17. března 2011]. Dostupný z Intranetu Policejního prezidia ČR, Oddělení správy a kontroly osobních údajů: <<http://webtest.pcr.cz/udaj/>>.
2. *Kriminalita policistů dle TSK, za období 2007 – 2009* [online 4. února 2010]. Dostupné z Intranetu Policejního prezidia ČR, CIAP, SKPV: <http://essk.pcr.cz/essk/_sest_root.asp>.

3. *Přehled provozovaných IS* [online]. 2009 [cit. 17. března 2011]. Dostupný z Intranetu Policejního prezidia ČR CIAP:
<http://cportal.pcr.cz/inf_sys/Systemy_dokumentace.htm>.
4. *Twinningový projekt Velká Británie a Severní Irsko : Posílení ochrany osobních údajů* [online]. 2007 [15. prosince 2011]. Dostupný z Intranetu Policejního prezidia ČR, Oddělení správy a kontroly osobních údajů:
<<http://ppportal.pcr.cz/kancelar/skou/skou.asp>>.

Ostatní zdroje

1. BENDO VÁ, K. *Prezentace - Kontrolní zkušenosti Úřadu při zpracování DNA v rámci policejních databází*. Praha : Úřad pro ochranu osobních údajů.
2. DUŠEK, J., ŠVEJDA, G. *Metodika pro tvorbu bakalářských prací VŠERS*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s., 2010. 50 s.
3. DZURINDA, M. *Vládný návrh zákona o používání analýzy deoxyribonukleové kyseliny na identifikaci osob č. 1380*. Bratislava : Národní rada Slovenskej republiky, 2002. 11 s.
4. *European courts of human rights - Informace o obsahu rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. prosince 2008 ve věci S. a Marper proti Spojenému království (uchování otisků prstů, biologických vzorků a DNA profilů osob zbavených obvinění)*. Úplné znění v anglickém jazyce Dostupný z WWW: <www.echr.coe.int>.
5. BRATKOVÁ, E. *Metody citování literatury a strukturování bibliografických záznamů podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2*. Praha : Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací, Asociace knihoven vysokých škol ČR, 2008. 59 s.
6. GERNOT M.: *Argumentation-dataprotection : Jablko sváru*. In MVCR.CZ [online]. Fucik Petr. Německo, 16 září 2003, 12:12 [cit. 20. března 2011 16:15]. Dostupný z WWW: <usri@mvcr.cz>.

7. HÝBNEROVÁ, M. *Prezentace Inspekce Policie České republiky : Neoprávněné nakládání s osobními údaji podle § 178 Zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona.* Praha : Inspekce Policie ČR, 2009.
8. POŘÍZEK, M. *Využití genetiky v kriminalistice.* Karlovy Vary, 2009. 50 s.
Bakalářská práce (Bc.). Vysoká škola Karlovy Vary o.p.s.. Právní specializace.
9. PUDIL, J., MICHALKA, L. *Metodická příručka k tvorbě absolventské práce.*
1. vyd. Praha : Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2009. 11 s.
10. *Statistika naplňování Národní databáze DNA.* Praha : Kriminalistický ústav Praha, 2011. 1 s.
11. VANČO, E., *Prezentace - Kriminalistická genetiky v Policii České republiky : Geneze, vývoj a současný stav.* Praha : Kriminalistický ústav Praha.
12. *Zpráva o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti policistů : č.j.: IN-A-324-1/2009.* 1 vyd. Praha : Ministerstvo vnitra, Inspekce Policie ČR, 2008. 29 s.

Seznam zkratek

- **čá.** – částka
- **CEO** - evidence obyvatel
- **CIAP** – Centrála informačních a analytických procesů
- **CODIS** - Combined DNA Analysis System, kriminalistický software DNA profilů
- **CRV** - centrální registr silničních vozidel
- **ČNR** – Česká národní rada
- **ČPO** - Četnické pátrací oddělení
- **ČPS** - Četnická pátrací stanice
- **DNA** - deoxyribonukleová kyselina
- **ENFSI** - European Network of Forensic Science Institutes, nebo-li síť evropských kriminalistických, resp. forenzních ústavů
- **ESR** - Institut pro environmentální vědu a výzkum
- **FBI** – Federal Bureau of Investigation nebo-li americký Federální úřad pro vyšetřování
- **databáze CODIS** - **CO**mbinated **DNA** **I**ndex **S**ystem – software vyvinutý americkou FBI
- **IAŘ** – Interní akt / akty řízení
- **IS** – Informační systém / systémy
- **IS AFIS a C-AFIS** – evidence daktyloskopovaných osob
- **IS Dotazy** – Informační systém Dotazy
- **IS PČR** – Informační systémy Policie české republiky
- **IS SIS** – Schengenský informační systém
- **KÚP** – Kriminalistický ústav Praha
- **LGC Forensics** – největší soukromě vlastněná společnost ve Velké Británii pro forenzní služby
- **MV ČR** - Ministerstvo vnitra ČR
- **ND DNA** – Národní databáze DNA
- **N MV** – Nařízení Ministerstva vnitra
- **OEČ** – osobní evidenční číslo
- **OSKOU** – Oddělení správy a kontroly osobních údajů
- **PATRMV** - pátrání po motorových vozidlech a tabulkách s registračními značkami

- **PATROS** - pátrání po osobách
- **PČR** – Policie České republiky
- **PIN** – Personal identification number, nebo-li osobní evidenční číslo
- **Policie ČR** – Policie České republiky
- **PP ČR** – Policejní prezidium České republiky
- **R PP** – Rozkaz policejního prezidenta
- **Sb.** – Sbírkky
- **SKPV** – Služba kriminální policie a vyšetřování
- **system FODAGEN** - centrální informační systém pro zaznamenávání identifikačních úkonů (popis, fotografování, daktyloskopování a odebírání biologického materiálu pro genetickou expertizu) provedených na osobách kriminalistickými techniky.
- **tr. řádu** – trestní řád
- **ÚČPO** - Ústřední četnické pátrací oddělení
- **UOOU** – Úřad pro ochranu osobních údajů
- **z. č.** – zákon číslo
- **ZP PP** – Závazný pokyn policejního prezidenta

Seznam obrázků a tabulek

Obrázky

obr. 1 a 2 – deoxyribonukleová kyselina.....	15
obr. 3 - cikánský evidenční list.....	31
obr. 4 - James Dest Watson a Francis Harry Compot Crick se strukturou DNA.....	33

Tabulky

tab. č. 1 - příklad uložení DNA profilů v databázi DNA.....	38
tab. č. 2 – stav databáze DNA k prosinci roku 2010.....	40
tab. č. 3 - Kriminalita policistů v souvislosti s neoprávněným nakládáním OU za období roku 2008 – 2010.....	příloha č. 2

Seznam příloh

Příloha č. 1	Pojem „osobní údaj“	I
Příloha č. 2	Trestná činnost příslušníků Policie ČR	II

Osobním údajem není pouze jméno, příjmení a rodné číslo ...

OSOBNÍ ÚDAJ

jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů

každý údaj, který je (kdekoli, kdykoli, kýmkoli a jakékoli situaci) uveden ve vztahu k nějaké fyzické osobě

pokud o někom víme, kdo to je, pak každá další informace, která se ho týká, je jeho osobní údaj

informuje o Vaší osobě a osobnosti, Vašich zálibách, zvyklostech, vlastnostech, Vašich majetkových poměrech, Vašem zdravotním stavu...

(např. o spolupracovníkovi Karlu Novém, který je příslušníkem dopravní Policie České republiky víte, že:

- *mu letos v květnu bude čtyřicet let,*
- *bydlí s manželkou a dětmi ve služebním bytě v Praze,*
- *každoročně se účastní střeleckých soutěží v kategorii střelba z velkorážné pistole,*
- *nosí brýle,...)¹⁷⁵; ¹⁷⁶*

¹⁷⁵ Každý z podtržených výrazů je osobním údajem Karla Nového.

¹⁷⁶ *Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 3/2007.*
Vydává Oddělení správy a kontroly osobních údajů Kanceláře policejního prezidenta. Příloha č. 1.

Trestná činnost příslušníků Policie ČR

**Kriminalita příslušníků Policie ČR (nápad tr. činnosti) dle TSK v letech
2008 –2010 za celou Českou republiku**

Skutek	Ustanovení Trestního zákona/zákoníku		2008	2009	2010	Celkem
	do 31.12.2009	od 1.1.2010				
Zneužívání pravomoci úřední osoby	podle § 158 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon	podle § 329 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	83	95	75	253
Úplatkářství – přijetí úplatku	podle § 160 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon	podle § 331 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	12	14	8	34
Neoprávněné nakládání s osobními údaji	podle § 178 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon	podle § 180 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník	12	5	2	19

Tab. č. 3 Kriminalita policistů v souvislosti s neoprávněným nakládáním OU za období r. 2008-2010 ¹⁷⁷

¹⁷⁷ *Kriminalita policistů dle TSK*, za období 2007 – 2009 [online 4. února 2010]. Dostupné z Intranetu Policejního prezidia ČR, CIAP, SKPV: <http://essk.pcr.cz/essk/_sest_root.asp>.